© ޕަބްލިކް އިންފޮމޭޝަން ޔުނިޓް
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ
2021
މި ފޮތް ފަރުމާކޮށްފައި ވަނީ އިންޑިޒައިން ސީ.އެސް. 6 ގައި، އެމްވީ ރަދުން ފޮންޓް 16 އާއި 13 ގައެވެ.
ލޭއައުޓް: އަޙްމަދު ފާރިޒް| ފޮޓޯގްރަފީ: މުޙައްމަދު ޝަނޫން | ބޭރުގަނޑު ފޮޓޯ: މުޙައްމަދު ޢަލީ
އާންމު ލިޔުންތައް : ޕަބްލިކް އިންފޮމޭޝަން ޔުނިޓް
ފައިލް ފޮޓޯތައް: މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ އަރުޝީފުން
ޞަފްޙާ | 1

އަލްމަރްޙޫމް އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު (ނ.ޢ.ޢ.ވ)
5 ސެޕްޓެންބަރު 1942 - 1 މާރިޗު 2012
20 ޝަޢުބާން 1361 (ބުދަ) - 9 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1423 (ބުރާސްފަތި)
(ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރު 14 މާރިޗު 1978 އިން 14 ޖުލައި 2005 އަށް)
ޞަފްޙާ | 2

ތަޢާރަފް
މިފޮތަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިންގަމުންއައި
ޢިމާރާތް، އަލްމަރްޙޫމް އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛު ފަތުޙު اله ޖަމީލު (ނ.ޢ.ޢ.ވ)ގެ
ނަންފުޅަށް ތަޚްޞީޞް ކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙް ނިންމެވި މުހިންމު އަދި ތާރީޚީ ނިންމެވުމާއި، އަލްމަރްޙޫމް އޮނަރަބަލް
އަލްއުސްތާޛު ފަތުޙުاله ޖަމީލު (ނ.ޢ.ޢ.ވ) ގެ ވަޒީރުކަމުގައި އިސްވެ
ދެންނެވުނު ޢިމާރާތް ބިނާކުރެވުނު ގޮތުގެ ތާރީޚީ މުހިންމު އުސްއަލިތަކުގެ މައްޗަށް
އަލިއަޅުވައިލައި ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ފޮތެކެވެ.
މިފޮތުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވުޒާރާ އުފެދިގެން އައިގޮތުގެ
ތާރީޚީ މުހިންމު ޙާދިޘާތަކުގެ ބައެއް މަޢުލޫމާތާއި، ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން
އެކިދުވަސްތަކުގައި އަދާކުރެއްވި ބޭބޭފުޅުންގެ ތަޢާރަފް ހިމެނިފައިވާނެއެވެ.
"ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގ"ގެ އެކިއެކި މާލަންތަކަށް
ނަންދެވިފައިވަނީ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން، ދެމިއޮތުމުގެ
ޢާލަމަށް ދަތުރުކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުންގެ ހަނދާނަށެވެ. މިބޭބޭފުޅުންގެ ވަނަވަރާއި،
ވަޒީރުކަމުގެ ޚިދުމަތުގެ ތަފްޞީލުވެސް މިފޮތުގައި ހިމެނިފައިވާނެއެވެ.
ޞަފްޙާ | 3

ރައީސުލްޖުމްހޫރި އްޔާގެ ޚިޠާބު
މަރުޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީންގެ ޢިއްޒަތުގެ
ވެރިޔާ (ނ.ޢ.ޢ.ވ) އަކީ، ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާ އެބޭފުޅަކަށްޓަކައި ފަޚުރުވެރިވާނެ، އަދި
އެ މަނިކުފާނުގެ ޚިދުމަތްތަކަށްޓަކައި، މުޅި ޤައުމު އެމަނިކުފާނަށް ޝުކުރުގެ ޖިޒީތައް
ތާއަބަދު ބަރުތީލަކުރާނެ، ތެދުވެރިކަމާއި ، ވަފާތެރިކަމާއެކު ، ގިނަގުނަ ޚިދުމަތްތަކެއް
ދިވެހި ދައުލަތަށް ކޮށްދެއްވާފައިވާ ބޭފުޅެކެވެ. އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި،
އެމަނިކުފާނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ތާރީޚު ބަދަލުކޮށްލައްވައި، ޤައުމުގެ ކުރިމަގަށް
ދެމިގެންދާނެ ފަދަ ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް ގެނެސްދެއްވި މަދު ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިންވެސް،
ފާހަގަކޮށްލެވޭ، ނުހަނު ހިންގުންތެރި ޚިދުމަތްތެރިއެކެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ އޮފީސް ޢިމާރާތް، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލުގެ ނަންފުޅަށް ނިސްބަތްކުރުމަށް، ކެބިނެޓްގެ މަ ޝްވަރާއާއެކު އަޅުގަނޑު ނިންމީ،
އެމަނިކުފާނުގެ ޤައުމީ ޚިދުމަތުގެ އަގު ވަޒަންކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އެހެނީ، ދިވެހި
ދައުލަތުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް މުއައްސަސާ ހިންގެވުމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެން ހުންނެވި
އިސް ވެރިއެއްގެ މަސައްކަތްޕުޅުން، އެ މުއައްސަސާއެއް ބިނާވެ ބައްޓަންވެފައިވާ ކަމުގެ
ނަމޫނާއެއް، މި ދިވެހި ފަސްގަނޑުން ފެންނަން ހުރި ނަމަ، އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް
ޞަފްޙާ | 4

ގޮތުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖިއްޔާއަކީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބައްޓަން
ކޮށްދެއްވައި ބިނާ ކޮށްދެއްވި މުއައްސަސާއެކެވެ. ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި،
މިއަދު ދިވެހި ޤައުމަށް ރީތި ނަން ހޯއްދަވައި ދެއްވަމުން ގެންދަވާ ދިވެހި
ޑިޕްލޮމޭޓުންނަކީ، ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާ ބިނާކުރެއްވުމަށް އެ މަނިކުފާނު ކުރެއްވި މުޑުވަކުގެ
ފޮނި މޭވާކަން ޔަޤީނެވެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިއަދުގެ ތަރައްޤީއަށް ފަހިކޮށްދީފައިވާ، އެކަންކަމުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުން އުޖާލާވަމުން އަންނަ ގިނަ މަސައްކަތްތަކަކީ، އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމުގައި ، އެމަނިކުފާނުގެ ބުރަ މަސައްކަތްޕުޅުން ދިވެހި
ޤައުމަށް ހޯއްދަވައިދެއްވި އެހީތަކުގެ ފޮނި ނަތީޖާއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޢުމްރާނީ
ތަރައްޤީއަށް ފަ ހިވާ ގޮތަށް، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބިގެން ދިޔަ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އެހީތަކާއި،
ޤައުމުގެ ރައުސްމާލު ކަމުގައިވާ، ދިވެހި ޒުވާނުން ބިނާ ކުރުމަށް، އެކިއެކި ޤައުމުތަކުން
ލިބުނު ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނުގެ ފުރުޞަތުތަކަކީ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނުގައި
އެމަނިކުފާނު ގެންގުޅުއްވި ޙިކުމަތްތެރި ސިޔާސަތުގެ ސަބަބުން، ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ލިބިގެން ދިޔަ އިޙުތިރާމާއި ޤަދަރުގެ ނަތީޖާއެވެ.
މަޖީދިއްޔާ ސްކޫލުގެ ޓީޗަރެއްގެ ވަޒީފާއިން، 18 ނޮވެމްބަރު 1969ގައި
ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތް ފެ ށްޓެވި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، 39 އަހަރުގެ ދިގު
މުއްދަތެއްގައި ދައުލަތަށް ޚިދުމަތް ކުރެއްވުމަށް ފަހު، މިފަނާވަނިވި ދުނިޔެ
ދޫކުރެއްވިއިރު، 27 އަހަރަށް ވުރެ ދިގު މުއްދަތެއްގައި ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން
ކުރެއްވިއެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމުގެ ދުވަސްވަރަކީ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ
ސިޔާސީ މަސްރަޙުގެ އޮއިވަރުތައް ގަދަ، ހަނގުރާމަތަކާއި ހަމަނުޖެހުންތައް ގިނަ
ދުވަސްވަރެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އެމަނިކުފާނަކީ ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގެ މިނިވަންކަމާއި
ޞަފްޙާ | 5

ހަމަޖެހުމާއި ޞުލްޙަޔަށް، ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުގެ ކުރިމަތީގައި، ފިސާރި
ކެރިވަޑައިގެން ވަކާލާތުކުރެއްވި ހަރުދަނާ ޚާރިޖީ ލީޑަރެކެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަކީ، މުދައްރިސެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން، ޒުވާނުންގެ
ހިތްތަކުގައި، ފޮތް ކިޔުމަށާއި، ޢިލްމަށް ލޯބި އުފެއްދެވުމަށްވެސް މަސައްކަތް ކުރެއްވި
ބޭފުޅެކެވެ. ކުރެއްސެވުމާއި މިޔުޒިކާއި ފަންނުވެރިކަމުގައިވެސް ފާހަގަކުރެވޭ
ޝަޚުޞިއްޔަތެކެވެ. ދޫފަރިތަ އަދި ފަށުއި ބަސްމޮށުންތެރިއެއްމެއެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ
ވަށައިޖެހޭ ފިކުރީ ޝަޚުޞިއްޔަތަކީ، އެމަނިކުފާނު އިންނަވާ ކޮންމެ މެހެފިލެއްގެ
ނާރެހެވެ. އެކުވެރި ރަޙުމަތްތެރިންނާއި ދެކެފަރިތަ ރައްޓެހިންނާއެކު ގާތް ގުޅުމެއް
ބެހެއްޓެވި، ވަރަށް ހިތްހެޔޮ އަދި އެހާމެ ޚުލްޤު ހެޔޮ ، އުފާވެރި މިޒާޖުފުޅެއްގެ
ބޭފުޅެއްމެއެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަކީ، އެމަނިކުފާނުގެ ޚިދުމަތްތަކުން، ދައުލަތުގެ
މުވައްޒަފު ން ފިލާވަޅު ލިބިގަންނަންޖެހޭ ފަދަ ނަމޫނާ ބޭފުޅެކެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ ކުޑަވެފައި،
ވަސީލަތްތައް މަދުނަމަވެސް، ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނަށް
ރާއްޖެ ތަޢާރަފް ކުރެއްވުމުގައި ކާމިޔާބު ހޯއްދެވި ބޭފުޅެކެވެ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ،
ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަ މަޢު ޤަބޫލުކުރާ ޒިންމާދާރު، ހަރުދަނާ އުޞޫލުތަކެއްގެ މައްޗަށް
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބިނާކޮށްފައިވާ ޤައުމެއްކަމުން، ދިވެހިރާއްޖެއާއި ދިވެހިން ،
ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަސްރަޙަށް ނެރެދެއްވުމުގައި، އެމަނިކުފާނު އަދާކުރެއްވީ
ލާމަސީލު ދައުރެކެވެ. ރާއްޖެއަށް ދިމާވި ބޮޑެތި ކަންކަމުގައި، ރާއްޖެއަށް ބޭނުންވި
ސިޔާސީ އެހީތެރިކަމާއި، ބައިނަލްއަޤްވާމީ އެއްބާރުލުން ލިބުމުގައި އެމަނިކުފާނުގެ
ޝަޚުޞިއްޔަތު ކުޅުއްވީ ނުހަނު މުހިންމު ދައުރެކެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ
ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގައި، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނުގައާއި ސަރަޙައްދީ
ޞަފްޙާ | 6

ފެންވަރުގައި، އެމަނިކުފާނު އެޅުއްވި ކޮންމެ ފިޔަވަޅަކީ، ޢިބްރަތުން ފުރިގެންވާ
ދަރުސްތައް އެކުލެވޭ ފިޔަވަޅުތަކެކެވެ.
މިއަދު، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ، އޮފީސް ޢިމާރާތަށް،
އެމަނިކުފާނުގެ ނަންފުޅަށް ނިސްބަތްކޮށް، "ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގ"ގެ ނަން ދޭއިރު،
މިފަދަ މުއައްސަސާއަކަށް އެ ބޭފުޅެއްގެ ނަންފުޅު ޚާއްޞަކުރުމުގެ މަޤްޞަދަކީ
ކޮބައިކަން، ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގައި ހިމެނޭ ކޮންމެ މުވައްޒަފަކުވެސް ވިސްނައިލެއްވުން
ބޭނުންތެރިއެވެ. ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގެ ކޮންމެ މުވައްޒަފަކުވެސް ، ޤައުމަށް އިޚުލާސްތެރި
ޚިދުމަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވައި، މިޤައުމުގެ މިނިވަންކަމާއި އިސްތިޤްލާލާއި ސިޔާދަތު
ދަމަހައްޓަވައި ދެއްވުމަށް މަސައްކަތް ކުރައްވަންވީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ
ޚިދުމަތްތައް ނަމޫނާއަކަށް ބައްލަވައިގެންނެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ފުރާނަފުޅަށް ސުވަރުގޭގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތަށް
އެދޭ ޙާލު، އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު ފަދަ ޚިދުމަތްތެރި
ދިވެހި ދަރިންތަކެއް މިޤައުމުގައި އުފެދިގެން ދިޔުމެވެ. އެމަނިކުފާނު ފަދަ
ޚިދުމަތްތެރިއަކަށްވުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤު، މާތްاله އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ މީހަކަށް މިންވަރު
ކުރައްވާށިއެވެ. އާމީން
5 ޛުލްޙިއްޖާ 1442
15 ޖުލައި 2021
އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ޞަފްޙާ | 7

ރައީސް އަލްއުސްތާޛް މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ޚިޠާބު
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީންގެ ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާ
(ނ.ޢ.ޢ.ވ) އަކީ އަޅުގަނޑުގެ ގާތް އެކުވެރިއެކެވެ. އަޚެކެވެ. އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު
ޚިޔާލު ފާޅުކުރެއްވުމަށް ޖެހިލުންވެވަޑައިނުގަންނަވާ ބޭފުޅެކެވެ. ބޮޑެތި އުނދަގޫ ޤައުމީ
މައްސަލަތަކުގައި ބަހުސް ކުރެވޭ ހިނދު، އަބަދުވެސް އެމަނިކުފާނުގެ
ސަމާސާބަސްފުޅުތަކުން މެހްފިލަށް ހިތްހަމަޖެހުމެއް ގެނެސްދެއްވައެވެ. އުނދަގޫ
ޙާލަތްތަކުގައިވެސް އެމަނިކުފާނަށް ކޮންމެވެސް ހިތްގައިމު ކަމެއް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލާ ބައްދަލުވެ ވަޑައިގަންނަ ވާ
ކޮންމެ ބޭފުޅަކާއެކުވެސް އެމަނިކުފާނު ފަސޭހަކަމާއެކު ބަދަހި ގުޅުމެއް ޤާއިމު
ކުރައްވައެވެ. ޑިޕްލޮމަސީގެ ފަންނުގައި އެމަނިކުފާނުގެ ޝަޚްޞިއްޔަތުގެ ވިދުވަރު
ގަދަވެގެންދިޔަ އެންމެ މުހިންމު ސަބަބަކީ މިއީއެވެ.
އަޅުގަނޑުގެ ސަރުކާރުގައި ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި ރާއްޖެއިން ހޯދި ކާމިޔާބީތަކަކީ،
އެމަނިކުފާނުގެ މިންނެތް މަސައްކަތްޕުޅުތަކުން ދިވެހި ޤައުމަށް ލިބިގެންދިޔަ ކާމިޔާބީތައް
ކަމުގައި ބުނެވިދާނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން، ދިވެހިރާއްޖެއިން މިއަދު ހޯދަމުންދާ
ކާމިޔާބީތަކަކީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު، ޚާރިޖީ ވަޒީރު ކަމުގެ މަ ގާމުގައި
ޞަފްޙާ | 8

ހުންނަވައިގެން ބިނާ ކުރެއްވި މި މުއައްސަސާގައި ޚިދުމަތް ކުރައްވާފައިވާ އަދި
މިހާރުވެސް ޚިދުމަތް ކުރައްވަމުން ގެންދަވާ އެމަނިކުފާނުގެ ދަރިވަރުން ދިވެހި ޤައުމަށް
ހޯއްދަވައި ދެއްވަމުން ގެންދަވާ ކާމިޔާބީތަކެވެ. ދުނިޔޭގެ ޖަމުޢިއްޔާ، އ.ދގެ ޢާންމު
މަޖިލީ ހުގެ 76 ވަނަ ދައުރުގެ ރިއާސަތަށް ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރު އޮނަރަބަލް ޢަބްދު اله
ޝާހިދު (ނ.ޢ.ޢ.ވ)ހޮވިވަޑައިގަތުމަކީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު އެޅުއްވި
ހަރުދަނާ ބިންގަލުގެ ނަތީޖާއެއްކަން ކަށަވަރެވެ.
އަޅުގަނޑުގެ ސަރުކާރުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުފަދަ ޤާބިލު
ޝަޚްޞިއްޔަތެއް ހިމެނިވަޑައިގެންނެވިކަމީ، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތަށް ބޭރު
ދުނިޔޭގައި ޤަދަރާއި އިޙުތިރާމް ލިބިގެންދިޔަ އެއް ސަބަބެވެ. އަދި އެފަދަ ތަޖުރިބާކާރު
ބޭފުޅަކު އެ މަގާމުގައި ހުންނެވިކަން އެއީ އަޅުގަނޑުގެ މަސައްކަތަށް ލިބިގެން ދިޔަ
ވަރަށް ބޮޑު ފަސޭހައެއްވެސް މެއެވެ.
ދިވެހި ރައްޔިތުންނާއި ދިވެހި ޤައުމުގެ ތަރައްޤީއަށް އަޅުގަނޑުމެން ހިންގި
ގިނަ މަޝްރޫޢުތަކަކީ، އެކަންކަމުގައި މަތިވެރި ދަރަޖައަކަށް އެމަނިކުފާނުގެ ޙިއްޞާ
ހިމެނޭނެ ކަންކަމެވެ. އެކަންކަން ހަނދާނަށް ގެނެސް، މިއަދު މި މުނާސަބާގައި
އެމަނިކުފާނުގެ މަސައްކަތްޕުޅަށް ވަރަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާއެކު ސާބަސް ދެންނެވުމަކީ
އަޅުގަނޑަށް ލިބޭ ނުހަނު ބޮޑު އުފަލެކެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިންގާ ޢިމާރާތް، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލުގެ ނަންފުޅަށް ނިސްބަތްކުރެއްވުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް
މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ނިންމެވި ނިންމެވުމަކީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ޚިދުމަތް
ދިވެހި ޤައުމުން ބަލައިގެންފައިވާ ކަމުގެ އަލިގަދަ ހެތްކެކެވެ. އެކަމަށްޓަކައި
ޞަފްޙާ | 9

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް އިޚްލާޞްތެރި ކަމާއެކު ޝުކުރު
ދަންނަވަމެވެ.
އަލްމަރުޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ފުރާނަފުޅަށް މާތްاله ސުވަރުގޭގެ
ދާއިމީ ނިޢުމަތް މިންވަރު ކުރައްވާށިއެވެ. އެމަނިކުފާނު ދިވެހި ޤައުމަށް ކޮށްދެއްވި
އިޚުލާޞްތެރި ޚިދުމަތްތަކުގެ ފައިދާ ދަމަހައްޓަވާށިއެވެ.
5 ޛުލްޙިއްޖާ 1442
15 ޖުލައި 2021
މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް
ޞަފްޙާ | 10

"އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު : ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާގެ އެންމެ އަގުހުރި
" اله ޝާ
އުސްތާޛު : ޢަބްދު ހިދު
އ.ދ.ގެ ޢާންމު މަޖިލީހުގައި ދިވެހި ވަފްދު ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވަނީ
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީންގެ ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާ
(ނ.ޢ.ޢ.ވ)ގެ ޤައުމީ ޚިދުމަތް ދިވެހި ދައުލަތުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަވެގެން ދަނީ،
މުއައްސަސާއެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާ ތަރައްޤީކޮށްދެއްވައި، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ
ސިޔާސަތު އެކުލަވައިލެއްވުމަށް ހަރުދަނާ އުޞޫލުތަކެއް ކަނޑައަޅުއްވައި، ރާއްޖޭގެ
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގުމަށް ހުނަރުވެރި ޑިޕްލޮމެޓުން އުފެއްދެވުމަށް އެމަނިކުފާނު
ކުރެއްވި މަސައްކަތްޕުޅުންނެވެ.
ޞަފްޙާ | 11

އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، މިނިސްޓްރީ އޮފް އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒާ
ގުޅިވަޑައިގަތީ، 1973ގައި އެ މިނިސްޓްރީގެ އަންޑަރ ސެކްރެޓެރީ އިންޗަރޖް އޮފް
ޔޫ.އެން ޑިވިޜަން އިންޓަރނޭޝަނަލް އޮގަނައިޒޭޝަންސް އެންޑް ފޮރިން އެއިޑްގެ
މަޤާމަށެވެ. އެއަށްފަހު، ބޮޑުވަޒީރު އޮފީހުގެ އެކްޓިންގ އަންޑަރ ސެކްރެޓަރީގެ މަޤާމާއި
އަދި އެކްޓިންގ ޑިރެކްޓަރ އޮފް ސިވިލްއޭވިއޭޝަންގެ މަޤާމުވެސް ފުރުއްވިއެވެ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒްގެ މަޤާމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިން
އެ މިނިސްޓްރީގެ ވަކީލުކަން ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އޭގެ ފަހުން އ.ދ.ގައި ހުންނަވާ
ރާއްޖޭގެ ދާއިމީ މަންދޫބުގެ މަޤާމުގައިވެސް އެމަނިކުފާނު ހުންނެވިއެވެ. އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު، މިނިސްޓަރ އޮފް އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒްގެ މަޤާމަށް ރައީސް
އިބްރާހީމް ނާޞިރު ނިޝާން ޣާޒީގެ ޢިއްޒަތްތެރި ވެރިޔާ (ނ.ޣ.ޢ.ވ) އައްޔަން
ކުރެއްވީ، 14 މާރިޗު 1978 ގައެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމަށް އައްޔަން ކުރެއްވުމުން
ދިވެހި ދައުލަތުގެ ޚާރިޖީ ދާއިރާއާއި، ބޭރު ޤައުމުތަކާއެކު ރާއްޖެއިން ބާއްވާ ގުޅުމާއި،
ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބައްޓަން ކުރުން ޒަމާނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް
އެމަނިކުފާނުގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަ ށުން، ފަރުމާ ކުރެވި ބައްޓަންވެގެން ދިޔައެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖިއްޔާއާ ގުޅިވަޑައިގެންނެވިއިރު
ބައިނަލްއަޤްވާމީ ދުނިޔެއަށް ރާއްޖެ ތަޢާރަފްވެފައި އޮތީ ވަރަށް ކުޑަ މިންވަރަކަށެވެ.
ރާއްޖެއަކީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަސްރަހަށް އައު ޤައުމެކެ ވެ. ރައްޓެހިން މަދު ޤައުމެކެވެ.
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް އެކުލަވައިލައި ބައްޓަންކޮށް ހިންގުމުގެ ހުނަރު ތަދު ޤައުމެކެވެ.
އެރޮނގުން ތަޖުރިބާއާއި ހަކަތައަށް ބޭނުންވެފައި އޮތް ޤައުމެކެވެ. ދޭދޭ ޤައުމުތަކުގެ
މެދުގައި ގުޅުން އުފައްދައި، އެ ގުޅުން ތަރައްޤީ ކުރުމުގެ ފަންނާއި، އިންޓަރނޭޝަނަލް
ޞަފްޙާ | 12

ޑިޕްލޮމެސީގެ އާދަކާދަތަކާއި އުޞޫލުތަކާ ބެހޭ ތަމްރީނާއި ތަޖުރިބާ ލިބިފައިވާ މީހުން
ރާއްޖެއަށް އޮތީ ބޭނުންވެފައެވެ. ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގުމަކީ ފަންނެކެވެ. މި ފަންނުގެ
މީހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ދާއިރާގައިވެސް އަދި ޖުމްލަކޮށް މުޅިރާއްޖޭގައިވެސް
އެދުވަސްވަރު ވަރަށް މަދެވެ.
ފޮރިން ޕޮލިސީ އެކުލަވައިލުމާއި އެ ސިޔާސަތު ހިންގުން، އެއީ އެކަމަށްޓަކައި
ޚާއްޞަ ތަމްރީނުތަކެއް ދީގެން މީހުން އުފައްދަން ޖެހޭ ދާއިރާއެކެވެ. ޑިޕްލޮމެސީގެ
ރޮނގުން ޚާއްޞަ ހުނަރުތަކެއް ތަރައްޤީކޮށްގެން މެނުވީ އެދެވޭ ގޮތެއްގައި ޚާރިޖީ
ސިޔާސަތެއް ނުހިންގޭނެ ކަމަށް، ޚާރިޖީ ސިޔާސަތާ ބެހޭ މާހިރުން އެ ށްބަސްވެއެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖިއްޔާގައި، ޚިދުމަތް ފެށް ޓެވީއްސުރެ،
14 ޖުލައި 2005ގައި ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމުން ދައުލަތުގެ އެހެން މަޤާމަކަށް ބަދަލު
ކުރެއްވުމާ ހަމައަށްވެސް އެމަނިކުފާނު އެންމެ ބޮޑު އިސްކަމެއް ދެއްވީ ދެމެހެއްޓެނިވި
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް އެކުލަވައި ލައި ހިންގުމާ ބެހޭގޮތުން ސަރުކާރަށް ލަފާދެއްވުމަށެވެ.
އަދި ޤައުމަށް އެންމެ ފައިދާ ހުރިގޮތުގައި އެ ސިޔާސަތު ހިންގޭނެފަދަ ޤާބިލު އަދި
ހުޝިޔާރު ޑިޕްލޮމެޓުން އުފައްދަވައި ދެއްވުމަށެވެ.
ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަސްރަޙުގައި އިޙުތިރާމާއި ޤަދަރު ލިބިފައިވާ މަޤުބޫލު
ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި މިއަދު ރާއްޖެ ތަމްސީލުވެގެންދާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ،
ހަރުދަނާ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް ބިނާ ކުރެއްވުމަށް އެމަނިކުފާނު އެޅުއްވި ބިންގަލުގެ
ސާބިތު ކަމެވެ. ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި އެމަނިކުފާނުގެ 32 އަހަރުގެ ޚިދުމަތް ކާމިޔާބެވެ.
އެމަނިކުފާނު ވަނީ ދިވެހި ޤައުމުގެ މިނިވަންކަމާއި، އިސްތިޤުލާލާއި، ސިޔާދަތު
ހިފަހައްޓަވަމުން، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނުގެ ފުރަތަމަ ސަފުގައި ކުޅަދާނަ ކަމާއެކު
ޞަފްޙާ | 13

މަސައްކަތް ކުރާނެ ހުޝިޔާރު ފަހުލަވާނުން ނެރެދެއްވާފައެވެ. ހަރުދަނާ
މުއައްސަސާއަކަށް ޚާރިޖިއްޔާ ބައްޓަންކޮށްދެއްވާފައެވެ.
އުނގަންނަވައި ދެއްވުމާއި، ތަމްރީނާއި މަޢުލޫމާތު ދެއްވުމަކީ އެމަނިކުފާނުގެ
ފިކުރީ ޝަޚްޞިއްޔަތުގެ ބައެކެވެ. ފޮތްތައް މުޠާލިޢާ ކުރެއްވުމަކީ އާދައެކެވެ.
މަޢުލޫމާތާއެކު މައުޟޫޢުތަކަށް ވާހަކަދައްކަވައި ޚިޔާލުތައް ބަންޑުން ޖެއްސެވިއެވެ.
އެމަނިކުފާނަކީ 1969ގައި މަޖީދިއްޔާގެ ޓީޗަރުކަމުން ދައުލަތުގެ ވަޒީފާ ފްެ ށޓެވި
ބޭފުޅެކެވެ. އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެންގެ މަދުރަސީ ދައުރުގައި އެންމެ ހަނދާން
ހުންނަ ޓީޗަރަކީ، އުނގަންނަވައި ދެއްވުމަށް ޝައުޤުވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ، މަޢުލޫމާތު
މުއްސަނދި، އިޖުތިމާޢީ ޓީޗަރެވެ. އެންމެން ލޯބިވާ ޓީޗަރެވެ. އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله
ޖަމީލަކީ އަޅުގަނޑުގެ މަދުރަސީ ދައުރުގެ މުދައްރިސެކެވެ. ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލީޑަރޝިޕް ދެއްކެވީވެސް
ހަމައެފަދައިންނެވެ.
މަދުރަސީ ދައުރު ނިމިގެން 1983ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގައި
އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްފެށިއިރު، އެ މިނިސްޓްރީގައި މަތީ ތަޢުލީމު ޙާސިލުކުރައްވައިގެން
ތިއްބެވީ އެންމެ ތިން ބޭފުޅުންނެވެ. އެއީ ވަޒީރުގެ އިތުރުން ދެ ބޭފުޅެކެވެ.
އެހެންނަމަވެސް 2005 ވަނަ އަހަރު، ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމުން އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލު ދައުލަތުގެ އެހެން މަޤާމަކަށް ބަދަލުކުރެއްވިއިރު، ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި މަތީ ތަޢުލީމު
ހާސިލްކުރައްވައިގެން ތިރީހަށް ވުރެ ގިނަ ގްރެޖުއޭޓުން މިދާއިރާގައި މަސައްކަތް
ކުރައްވަމުން ގެންދެވިއެވެ. މީގެތެރެއިން ގިނަ ބޭފުޅުންނަކީ، މުވައްޒަފުން ތަމްރީން
ކުރެއްވުމަށް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ފެށްޓެވި ޚާއްޞަ ޕްރޮގްރާމެއްގެ ތެރެއިން
އުފެދިގެން އައި ގްރެޖުއޭޓުންނެވެ. އަދި މީގެ ތެރެއިން ބައެއް ބޭފުޅުންނަކީ، ޑިޕްލޮމެޓިކް
ޞަފްޙާ | 14

ދާއިރާ ކިޔަވައިދިނުމަށް ދުނިޔޭގައި ނަންހިނގާ އެންމެ މަޝްހޫރު ޔުނިވަރސިޓީތަކުން
ތަމްރީނު ލިބިވަޑައިގެން ތިއްބެވި ގްރެޖުއޭޓުންނެވެ.
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގުމަށްޓަކައި، ކެރޭ، ޤާބިލު، އަދި ޒުވާން ޖީލެއް
ޚާރިޖިއްޔާގައި އުފެއްދުމުގެ އިތުރުން، ރާއްޖޭގެ ޚާރި ޖީ ސިޔާސަތު އެކުލަވައިލެއްވުމުގައި
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ތަޢާރަފް ކޮށްދެއްވީ ވަރަށް ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކެކެވެ.
"ފިނި" ހަނގުރާމައިގެ އެންމެ ފިނި ދުވަސްވަރު މި ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖެ
ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސިޔާސީ މައިދާނުގައި ދަތުރު ކުރަމުން ގެންދިޔައީ އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު ދެއްކެވި މިސްރާބުންނެވެ. އެމަނިކުފާނު ކުރެއްސެވި ޗާޓުންނެވެ.
اله
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު ޖަމީލުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ޚުލާޞާ ކޮށްލެވޭނީ
އެމަނިކުފާނުގެ "ހަތަރު އެސް" ތިއަރީ އިންނެވެ. އެއީ، ސެކިއުރިޓީ، ސްމޯލް، ސްމާރޓް
އަދި ސޭލިއެންޓް އެވެ.
ކުޑަ ޖަޒީރާއެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން މިނިވަންކަމާއި އަމިއްލަ އިސްތިޤްލާލު
ދެމިއޮތުމަށް، ސަލާމަތީ ދާއިރާއަކީ، އެމަނިކުފާނު ދެކެވަޑައިގަތް ގޮތުގައި
ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެންމެ މުހިންމު އެއް ދާއިރާ އެވެ. އަދި ކުޑަ ޤައުމެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
ހުޝިޔާރުކަމާއެކު، ފާހަގަ ކުރެވޭ މޮޅު ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް ގެންގުޅުމަކީ އެމަނިކުފާނުގެ
އަމާޒެވެ.
ރާއްޖެއަށް ތިމާވެށީގެ ރޮނގުން ބޭނުންވާ ސަލާމަތާއި، އިޖުތިމާޢީ، ސިޔާސީ
ދާއިރާގައި ބޭނުންވާ ސަލާމަތާއި، ޢަސްކަރީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާގައި ބޭނުންވާ
ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ޚާރިޖީ ދާއިރާގެ ގުޅުމުގެ ތެރެއިން އެމަނިކުފާނު ކަށަވަރު
ކުރެއްވިއެވެ. ރާއްޖެއަކީ، ކޮމަންވެލްތުގެ އާބާދީއާއި ސަރަޙައްދީ ސިފަތަކަށް ބަލާއިރު
ޞަފްޙާ | 15

ދެކުނު އޭޝިއާގައި އޮތް އެންމެ ކުޑަ ޖަޒީރާ ޤައުމެވެ. އެއާއެކުވެސް ފިނި
ހަނގުރާމައިގެ އެންމެ ފިނި ދުވަސްވަރުވެސް ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު އެމަނިކުފާނު ކުރިއަށް
ގެންދެވީ، އެއްވެސް ބޮޑު ބާރެއްގެ ފަލަކެއްގައި އެނބުރުމަކާ ނުލައި އަމިއްލަވަންތަކަން
މަތީގައި ހަމަހަމަކަމާއި ސާބިތުކަމާ އެކުގައެވެ.
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތަކީ ދުނިޔޭގެ ސިޔާސީ މަސްރަޙަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން
ޙާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ޤައުމުގެ މަޞްލަޙަތު ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި އެވަގުތަކަށް އެންމެ
اله
ފަހިގޮތަކަށް ބަދަލު ކުރަން ޖެހޭ ސިޔާސަތެކެވެ. އެގޮތުން އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު
ޖަމީލަކީ، ދައުލަތުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅުއްވާ އެންމެ އިސް ފަރާތަށް
އެވަގުތަކަށް ބޭނުންފުޅުވާ ލަފާ ދެއްވުމުގައި ފަސްޖެހި ވަޑައިނުގަންނަވާ ތަޖުރިބާކާރު
ބޭފުޅެކެވެ. އަދި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު، ޒުވާން ޑިޕްލޮމެޓުންނަށް
ދަސްކޮށްދެއްވީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނަށް އަންނަ ބަދަލުތައް ދެނެގަނެގެން، އެއިރަކަށް
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބައްޓަންކުރުމަށް ބޭނުންވާ މަޢުލޫމާތު، އޭގެ ވަގުތުގައި ވެރިންނާ
ހިއްސާ ކުރެއްވުމަށެވެ.
އެމަނިކުފާނު ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވި ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު
ޤަބޫލުކުރާ، ރާއްޖެއަށް ހެޔޮއެދޭ، އަދި ދިވެހިރާއްޖެއާ ރަޙުމަތްތެރިކަން ބާއްވަން
ބޭނުންވާ ކޮންމެ ޤައުމަކާއެކުގައިވެސް ރާއްޖެއިން ސިޔާސީ ގުޅުން ބާއްވަން ޖެހޭނެއެވެ.
14 މާރިޗު 1978ގައި އެމަނިކުފާނު ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމާ ޙަވާލުވެ
ވަޑައިގެންނެވިއިރު ރާއްޖެއިން ސިޔާސީ ގުޅުން ޤާއިމުކޮށްފައި ވަނީ 31
ޤައުމަކާއެކުއެވެ. 2005 ވަނަ އަހަރު އެޢަދަދު ވަނީ 135އަށް އަރާފައެވެ.
ޞަފްޙާ | 16

އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވި ގޮތުގައި އ.ދގެ
ޖަމުޢިއްޔާއަކީ ރާއްޖެފަދަ ކުޑަ ޤައުމަކަށް، ޤައުމުގެ ޝަޚުޞިއްޔަތު، ބައިނަލްއަޤްވާމީ
ސިޔާސީ މަސްރަޙުގައި ދައްކާލުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކޮށްދޭ ސިޔާސީ
މައިދާނެއްކަމުގައެވެ. އެ މައިދާނުގައި ކުރިއަށް ގެންދާ ބަހުސްތަކުގައި، ދުނިޔޭގެ އެންމެ
އާރާއި ބާރު ހުންނަ ޤައުމުތަކާ އެއް ހަމައެއްގައި، އެއް ސަފެއްގައި ޙަރަކާތްތެރިވުމުގެ
ފުރުޞަތު އ.ދ .އިން ކުދި ޤައުމުތަކަށް ތަނަވަސްކޮށް ދެއެވެ. އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލު ވަނީ އ.ދ.ގެ ސްޓޭޖުން ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނުގައި އެތަކެއް ފަހަރު
ދިވެހިރާއްޖެއާއި ދިވެހިންގެ އަޑު ތަކުރާރުކޮށް އިއްވަވައި ދެއްވާފައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ
މަސްލަޙަތުގެ ދިފާޢުގައި އަޑު އުފުއްލަވަމުންނެވެ. ރާއްޖޭގެ ޤައުމީ މަސްލަޙަތު
އިސްކުރައްވައި ކުރިއަށް ނެރުއްވަމުންނެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަކީ، ޢަރަބި ބަހަށް ފަރިތަ، ދޫހެލޭ ބޭފުޅެއްކަމުން،
ޢަރަބި ޤައުމުތަކާއެކު ވަރަށް ޚާއްޞަ ގާތް ގުޅުމެއް ބޭއްވެވިއެވެ. އެމަނިކުފާނު
ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވި ގޮތުގައި، މުސްލިމުންނާ ދެކޮޅަށް ދުނިޔޭގެ އެކި ކަންކޮޅުތަކު ގައި
ކުރާ ނޭދެވޭ ޢަމަލުތަކާ ދެކޮޅަށް ރާއްޖެއިން އަބަދުވެސް އަޑުއުފުލަން ޖެހޭނެއެވެ.
މިހެންވެ، 1976 ވަނަ އަހަރު އޯގަނައިޒޭޝަން އޮފް ދި އިސްލާމިކް ކޮންފަރެންސް
(އޯ.އައި.ސީ) ގެ މެމްބަރަކަށް ރާއްޖެ ވުމަށްފަހު، މުސްލިމުންގެ ޙައްޤުގައި އަޑުހަރުކޮށް
ވަކާލާތު ކުރާ ޤައުމަކަށް ރާއްޖެ ވެގެން ދިޔައެވެ. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް، އަލްޤުދުސް
މިނިވަންކޮށް ފަލަސްޠީނު ރައްޔިތުންނަށް މިނިވަން ދައުލަތެއް ހޯދައިދިނުމަށް ކުރާ
މަސައްކަތަށް ތާއީދު ކުރައްވައި ވަކާލާތު ކުރެއްވިއެވެ.
ރާއްޖޭގެ ޤައުމީ މަސްލަޙަތު ކުރިއަށް ނެރެ، ބޭރު ދުނިޔެއަށް ރާއްޖެ ތަޢާރަފް
ކުރުމަށް ދެން އެންމެ މުހިންމު ސްޓޭޖެއް ކަމަށް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު
ޞަފްޙާ | 17

ދެކެވަޑައިގަތީ ކޮމަންވެލްތެވެ. ރާއްޖެއަށް ފުރިހަމަ މިނިވަންކަން ހޯދުމަށް އިނގިރޭސި
ސަރުކާރާއެކު ރާއްޖެއިން ކުރި މަޝްވަރާތަކުގައިވެސް އަދި އޭގެ ފަހުންވެސް
ކޮމަންވެލްތުގެ މެމްބަރަކަށް ވުމުގެ ޝައުޤުވެރިކަމެއް ދިވެހި ސަރުކާރުން
ފާޅުކުރައްވާފައެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ޤަބޫލުފުޅު
ކުރެއްވިގޮތުގައި ކޮމަންވެލްތު ޖަމުޢިއްޔާގެ މެމްބަރަކަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވުމަކީ، ރާއްޖޭގެ
މިނިވަންކަމަށް އެހެން ޤައުމުތަކުން އިޙުތިރާމްކޮށް އަދި ޤައުމުގެ އެކިއެކި
މުއައްސަސާތައް ތަރައްޤީ ކުރުމަށްޓަކައި އެ ޖަމުޢިއްޔާއިން ފަންނީ އެހީ ލިބޭނެ ކަމެކެވެ.
މިހެންވެ، 1978 ވަނަ އަހަރު ކޮމަންވެލްތުގެ މެމްބަރަކަށް ރާއްޖެވުމުގެ
މަޝްވަރާތައް، އެޖަމުޢިއްޔާއާއެކު ދިވެހި ސަރުކާރުން ފެށްޓެވިއެވެ. މި
މަޝްވަރާތަކުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލުގެ ޙިކުމަތަކަށްވީ ރާއްޖޭގެ
މަސްލަޙަތުތަކާއި، ކޮމަންވެލްތުގެ ޤައުމުތަކުގެ މެމްބަރު ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން ކުދި
ޤައުމުތަކުގެ މަސްލަޙަތުތަކާ ދާދި އެއްގޮތްކަން ހާމަކުރައްވައި، ރާއްޖެއަކީ
އިނގިރޭސިންގެ ކޮލޮނީއެއްކަމުގައި ނުވިނަމަވެސް، ކޮމަންވެލްތުގެ ޚިޔާލާއި ފިކުރަށް
މުޅިން ބީރައްޓެހި ޤައުމެއް ނޫންކަން ހާމަކޮށްދެއްވުމެވެ. އޭގެ އިތުރުން ދިވެހިރާއްޖެއަކީ
ކުޑަ ޤައުމެއް ކަމުގައިވިއަސް، ކޮމަންވެލްތު ޢާއިލާއަށް ފައިދާކުރަނިވި ގޮތެއްގައި އެ
ޖަމުޢިއްޔާގައި ބައިވެރިވެވިދާ ނެ ކަމަށް ވަކާލާތު ކުރެއްވުމެވެ.
ދިވެހިރާއްޖެއިން ކޮމަންވެލްތުގައި ބައިވެރިވީ 1982ގައެވެ. ކުދި ޤައުމުތަކުގެ
މަސްލަޙަތު ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސިޔާސީ މައިދާނަށް ތަޢާރަފް ކުރެއްވުމަށް އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު ކުރެއްވި ގިނަގުނަ މަސައްކަތްޕުޅުތަކުގެ ފެށުމަކީ މިއީއެވެ. އޭގެފަހުން
1985ވަނަ އަހަރު ކޮމަންވެލްތުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް އެކުލަވައިލެއްވި މަދު އަދި
ޚާއްޞަ ބޭފުޅުންކޮޅެއްގެ މައްޗަށް ހިމެނޭ އެމިނަންޓް ޕަރސަންސްގައި ހިމެނިވަޑައިގަތް،
ޞަފްޙާ | 18

ކޮންސަލްޓޭޓިވް ގްރޫޕް އޮން ދަ ސްޕެޝަލް ނީޑްސް އޮފް ސްމޯލް ސްޓޭޓްސް ކޮމިޓީގެ
މެމްބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން، ކުދި ޤައުމުތަކުގެ ނާޒުކު ކަމާއި ސަލާމަތާއި
ރައްކާތެރިކަމުގެ މައްސަލަ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސަމާލުކަމަށް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު
ގެނެސްދެއްވިއެވެ.
ރާއްޖޭގައި ހިންގާ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް ބޭރުގެ އެހީ ހޯދުމަކީ ރާއްޖޭގެ
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް މަޤްޞަދުކަމަށް ހަމަޖެއްސެވީވެސް
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަމުގައެވެ. ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީއަށް
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިގެން، ހަރުދަނާ ބިންގަލެއް އެޅިގެން ދިއުމުގެ ސަބަބުން،
ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ ހަލުއި ދުވެއްޔެއްގައި ކުރިއަށް ދިޔައެވެ. ފަޤީރުކަން
ކުޑަކުރެވުނެވެ. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަކީ، ފަތުރުވެރިކަމަށް ބަރޯސާވާ އިޤްތިޞާދެއް
ކަމުން، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނަމުން ދިޔަ ލޮޅުންތައްވެސް ރާއްޖެއަށް އިޙުސާސް
ކުރަން ޖެހުނެވެ. ބޭރުގެ އެހީ ހޯއްދެވުމަށް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ކުރެއްވި
މަސައްކަތްޕުޅުން، ރާއްޖެއާއި ބޭރު ޤައުމުތަކާ ދެމެދު ގުޅުން ހަރުދަނާވެފައި، ވައިގެ
ދަތުރުފަތުރާއި މުވާޞަލާތީ ގޮތުންވެސް ބޭރު ދުނިޔެއަށް ރާއްޖެ ހުޅުވިގެން ދިޔައެވެ.
އެމަނިކުފާނުގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުން މިދާއިރާތަކަށް ހޯއްދަވާފައިވާ އެހީތަކުގެ ތެރޭގައި،
ރާއްޖޭގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ވައިގެ ބަނދަރު ތަރައްޤީ ކުރުމަށް ކުވައިތު ފަންޑާއި އޯޕެކް
ފަންޑުން ހިންގި މަޝްރޫޢުތަކާއި، ޖަޕާނު ސަރުކާރުން އެހީވެދީގެން ހިންގި، ރާއްޖެއިން
ބޭރު ދުނިޔެއާ ގުޅުމަށް ބޭނުންވާ ޒަމާނީ ޓެލެކޮމިއުނިކޭޝަން ޕްރޮޖެކްޓްގެ މަސައްކަތް
ހިމެނެއެވެ. ވަޒީފާގެ ބާޒާރަށް އަހުލުވެރި، ހުނަރުވެރި ޒުވާން ޖީލެއް ބިނާ ކުރުމަށް
ބޭނުންވާ އެހީ ހޯއްދެވުމުގައިވެސް އެމަނިކުފާނު މުހިންމު ދައުރެއް އަދާ ކުރެއްވިއެވެ.
އެގޮތުން ބައިލެޓަރަލް ސްކޯލަރޝިޕްތަކުގެ އެހީގައި މީހުން ބިނާކުރުމާއި،
ޞަފްޙާ | 19

ކޮމަންވެލްތާއި ވާރލްޑް ބޭންކުގެ އެހީގައި ރާއްޖޭގެ ހިއުމަން ރިސޯސް ޑިވެލޮޕް ކުރުމަށް
ހިންގުނު އެޑިއުކޭޝަން އެންޑް ޓްރެއިނިންގ ޕްރޮޖެކްޓްތަކާއި، ފޮރިން މިނިސްޓްރީގެ
މުވައްޒަފުން ބިނާކުރުމަށް ހިންގުނު ފަންޑަކީ މިރޮނގުން ފާހަގަ ކޮށްލެވޭ މަސައްކަތް
ތަކެވެ. އިޤްތިޞާދު ބަހާލައި އުފެއްދުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމުގެ ގޮތުން މަސްވެރިކަން
އާލާކޮށް ތަރައްޤީ ކުރުމަށްޓަކައި، ސެކަންޑް ޖެނެރޭޝަންގެ މަސްދޯނިފަހަރު ބަނުމުގެ
ޕްރޮޖެކްޓާއި، ޅ. ފެލިވަރާއި ލ. މާންދޫގައި މަސް ބަންދުކުރުމަށް ކާރުޚާނާއެއް
ބިނާކުރުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓްވެސް އެމަނިކުފާނުގެ ބޭރުގެ އެހީ ހޯއްދެވުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ
ތެރޭގައި ފާހަގަ ކޮށްލެވެއެވެ. އިޖުތިމާޢީ ތަރައްޤީގެ ރޮނގުން އެމަނިކުފާނު ހޯއްދެވި
އެހީތަކުގެ ތެރޭގައި މާލެއާއި ހުޅުމާލޭގައި ބިނާ ކުރެވެމުން ދިޔަ ސޯޝަލް ހައުސިންގ
ޕްރޮޖެކްޓްތަކާއި، މާލެއާއި އަތޮޅުތަކުގެ އިލެކްޓްރިފިކޭޝަން ޕްރޮޖެކްޓްތައް ހިމެނެއެވެ.
އަދި ރާއްޖޭގެ ވެށި ރައްކާތެރިކޮށް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ގޮތުން މާލޭ ބްރޭކް ވޯޓަރ
ޕްރޮޖެކްޓާއި، ބޭރު ތޮށްޓާއި އެތެރޭ ތޮށި ލުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތައްވެސް ހިމެނެއެވެ.
ދެކުނު އޭޝިއާގެ ސިޔާސީ މަސްރަޙުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަށް
ވަނީ ވަކިން ޚާއްޞަ ޤަދަރެއް ދެވިފައެވެ. މި ސަރަޙައްދުގެ ޤައުމުތަކުގެ މެދުގައި
އެއްބާރުލުމުގެ ޖަމުޢިއްޔާއެއް އުފެއްދުމުގެ ޚިޔާލު އުފަންވީއްސުރެ އެޖަމުޢިއްޔާގެ
މުއައްސިސް މެމްބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އެމަސައްކަތުގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެން،
1985ގެ ޑިސެންބަރު މަ ހު ސައުތު އޭޝިއަން އެސޯސިއޭޝަން ފޮ ރ ރީޖަނަލް
ކޯޕަރޭޝަން (ސާރކް) ޖަމާޢަތެއްގެ ގޮތުގައި ވުޖޫދަށް ނެރުމުގައި މުހިންމު ދައުރެއް
އަދާކުރެއްވިއެވެ. ސާރކުގެ ޖަލްސާތަކުގައި ބައެއް ފަހަރު އުފެދޭ ޚިޔާލު ތަފާތުވުންތައް
ޙައްލު ކުރުމަށްޓަކައި ޤައުމުތަކުގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުން އަދި ބައެއް ފަހަރު ޤައުމުތަކުގެ
އެންމެ އިސްވެރިންވެސް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ މަޝްވަރާ ހޯއްދެވުމަށް
ޞަފްޙާ | 20

އެމަނިކުފާނާ ގުޅުއްވައެވެ. މަޝްވަރާތަކުގައި އުފެދޭ ހޫނު ބަހުސްތައް ފިނިކުރުމަށްޓަކައި
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ސަމާސާ ބަސްފުޅުތަކަށް އެހެން ޤައުމުތަކުގެ ޚާރިޖީ
ވަޒީރުން އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ މަދެއް ކޮށެއް ނޫނެވެ.
ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހަރުދަނާ ސަރވިސްއަކަށް ހެއްދެވުމަށްޓަކައި
ފޮރިން ސަރވިސްއަކީ، ވަކި ސަރވިސްއެއްގެ ގޮތުގައި އިންތިޒާމު ކުރެއްވުމުގެ
ތަޞައްވުރެއްވެސް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު ގެންގުޅުއްވިއެވެ. ފޮރިން
ސަރވިސްއަކީ ޤާނޫނަކުން އިންތިޒާމު ކުރެވިފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ހަމަތަކަށް ފެތޭ،
ވަކި ސަރވިސްއެއް ކަމުގައި ހެއްދެވުމަށް އެންމެ ފުރަތަމަ ހުށަހެޅުއްވީވެސް
އެމަނިކުފާނެވެ. އެހެންވެ، މިމަސައްކަތުގެ ބިންގާ އެންމެ ފުރަތަމަ އެޅިގެން ދިޔައީ
އެމަނިކުފާނުގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުންނެވެ.
މިނިވަން ޤައުމެއްގެ ގޮތުގައި ރާއްޖެ ހޭދަކޮށްފައިވާ 56 އަހަރުގެ ތެރެއިން
ބޮޑު ބައެއްގައި ދިވެހި ދައުލަތް ބޭރު ދުނިޔޭގައި ތަމްސީލުކުރައްވާފައި ވަނީ
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ އަރިހުން ދަރިވަރުވެފައިވާ ބޭފުޅުންނެވެ. ޝައްކެއްނެތް
ގޮތުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަކީ ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާގެ އެންމެ އަގުހުރި
اله،
އުސްތާޛެވެ. މާތް އެމަނިކުފާނު ގެ ފުރާނަފުޅަށް ސުވަރުގޭގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތް
މިންވަރުކުރައްވާށިއެވެ. އާމީން.
ޞަފްޙާ | 21

ފޮރިން މިނިސްޓްރީ އިމާރާތަށް "ފަތުޙު اله ޖަމީލު ބިލްޑިންގ"
ކިޔުމަށް ނިންމެވުން
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް، ކެބިނެޓްގެ
މަޝްވަރާއާއެކު، އަލްމަރްޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީންގެ
ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާ (ނ.ޢ.ޢ.ވ) ކުރައްވާފައިވާ ޤައުމީ ޚިދުމަތުގެ އަގު ވަޒަންކުރެއްވުމުގެ
ގޮތުން އެމަނިކުފާނުގެ ނަންފުޅަށް ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވުޒާރާ ހިންގަމުން އައި ބިލްޑިންގ
ތަޚްޞީޞް ކުރައްވައި، އެބިލްޑިންގގެ ނަމަކީ "ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގ" ކަމުގައި
ހަމަޖެއްސެވުމަށް ނިންމެވީ، ހިޖުރީ ތާރީޚުން 28 ޖުމާދަލްއޫލާ 1442، މީލާދީ ތާރީޚުން
12 ޖަނަވަރީ 2021 ވީ އަންގާރަ ދުވަހުއެވެ. އަދި މި ޢިމާރާތް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލުގެ ނަންފުޅަށް ތަޚްޞީ ޞްކޮށްދެއްވީ ހިޖުރީ ތާރީޚުން 5 ޛުލްޙިއްޖާ 1442،
މީލާދީ ތާރީޚުން 15 ޖުލައި 2021 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހު، މިކަމަށް ޚާއްޞަކޮށްގެން
ބޭއްވި ރަސްމިއްޔާތުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަކީ، ރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި މިހާތަނަށް އެންމެ ގިނަ
ދުވަހު ޚާރިޖީ ވަޒީރުގެ ގޮތުގައި ޚިދުމަތް ކުރެއްވި ވަޒީރެވެ. އެއީ، 14 މާރިޗު
1978އިން 14 ޖުލައި 2005އަށެވެ. ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގގެ ފަރުމާއަކީ
އެމަނިކުފާނު އިސްނަންގަވައިގެން އަމިއްލަފުޅަށް ފަރުމާކުރައްވާފައިވާ އަދި
އެމަނިކުފާނުގެ މޭސްތިރިކަމުގެ ދަށުން ބިނާކުރައްވާފައިވާ ޢިމާރާތެކެވެ.
ޞަފްޙާ | 22

އަމިއްލަ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް
ހިންދުކަނޑު ހުރަސްކޮށް، އިންޖީނުލީ އާގުބޯޓުތަކުގެ ދަތުރުތައް ޢާންމުވެގެން
ދިޔައީ، 1830އިން ފެށިގެންނެވެ. އަދި އޭގެ 35 އަހަރު ފަހުން ސުއޭޒް ކެނަލްވެސް
އިފްތިތާޙު ކުރެވުނެވެ. ދަތުރުފަތުރާއެކު ފަހިވެގެން ދިޔަ އިޤްތިޞާދީ ޙަރަކާތްތަކާއެކު
މުސްލިމް ޤައުމުތަކުގައިވެސް އައު ޚިޔާލުތަކާއި އައު ހޭލުންތެރިކަމެއް އުފެދުނެވެ.
އެކަހެރިކޮށް ރާއްޖެ އޮތްނަމަވެސް ދައުލަތުން އިންތިޒާމުކޮށްގެން ޙިޖާޒުކަރައަށް
ޙައްޖުވުމަށް ރާއްޖެއިން ކުރާ ދަތުރަކީ، ހިންދު ކަނޑާއި އެފްރިކާއާއި ޢަރަބި ޖަޒީރާގެ
ސާޙިލްގެ މުހިންމު ބަނދަރުތަކުން ދަތުރުވެރިންނާ ބައްދަލުވެ، ދުނިޔޭގެ މަސްރަޙުގައި
ހިނގާ ކަންކަން އޮޅުންފިލައި، ދުނިޔޭގެ އާޖުފާޖު އެނގުމަށް މިމަގުތަކުން ދަތުރުކުރާ
އެންމެނަށްވެސް ލިބޭ ފުރުސަތެކެވެ. އެހެން ޤައުމުތަކެކޭ އެއްފަދައިން ރާއްޖޭގެ
ރައްޔިތުންވެސް ވެރިކަމާމެދު ޚިޔާލު ކުރުމަށާއި، އިޤްތިޞާދާމެދު ވިސްނައިލުމަށާއި، ލޯ
ހުޅުވައިލުމަށް ލިބޭ ފުރުޞަތެކެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންގެ ވިސްނުމާއި ފިކުރު
ބަދަލުކޮށްލައެވެ.
އައްސުލްޠާން ޙާޖީ މުޙައްމަދު ޢިމާދުއްދީން (ހައެއް) އިސްކަންދަރު ސިރީ
ކުލަ ސުންދުރަ ކައްތިރި ބަވަނަ މަހާރަދުން ރާއްޖޭގެ ތަޚުތަށް އިސްކުރެވުނު
1893 ވަނަ އަހަރާއި، އެއަހަރު ދޫކޮށް ދެންވެސް ޖެހިގެން އައި އަހަރުތަކަކީ، އޭޝިއާ
އާއި އެފްރިކާގައި ފަސްވަނަ ކޮލެރާގެ ވަބާ ފެތުރެމުން ދިޔަ ދުވަސްވަރެވެ. މި ވަބާއާއެކު
ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޢާންމު ޞިއްޙަތާ ގުޅޭގޮތުން ވަރލްޑް ސެނިޓަރީ ކޮންފަރެންސުން
އަޅައިފައިވާ ފިޔަވަޅުތަކުން، ޙައްޖުގެ އަޅުކަން އަދާކުރުމަށް ހުރަސްތަކެއް އެޅިފައި
އޮތެވެ. ހަމައެއާއެކު، މި ދުވަސްވަރަކީ މުސްލިމް ބޮޑެތި ޤައުމުތަކުގެ ތެރޭގައި
ޞަފްޙާ | 23

ހަމަނުޖެހުން ބޮޑު ދުވަސްވަރެއްވެސް މެއެވެ. ތުރުކީވިލާތުގައި ސުލްޠާން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު
(ދެ ވަނަ)އާއި އަދި މިޞްރުގައި ޢައްބާސް ޙިލްމީ (II(އާއި އަދި ޙިޖާޒު ކަރައިގައި
އައްރަޝީދު ޢާއިލާއިން ދިޔައީ ވެރިކަން ދިފާޢު ކުރުމަށް މަސައްކަތްތައް ކުރަމުންނެވެ.
ޒަމާން ހަލަބޮލިވެފައި އޮތް ޒަމާނެއްގައި، ޙާޖީ ޢިމާދުއްދީން ރަދުން ވެރިކަމަށް
ވަޑައިގަތްއިރު، ރާއްޖެވެސް އޮތީ ހަލަބޮލި ކަމެއްގައެވެ. އިނގިރޭސިންނާއެކު 1887ގައި
ޙިމާޔަތުގެ މުޢާހަދާއެއްގައި ރާއްޖެއިން އޮތީ ސޮއިކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން،
ޙިކުމަތްތެރިކަމާއެކު ހަރުދަނާ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް ހިންގެވުމަށް ރަދުން ވިސްނެވިއެވެ.
މި ރަދުންނަކީ، ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ހިންގެވުމުގެ ނިޒާމަށް އައު އުސޫލުތަކެއް ތަޢާރަފް
ކޮށްދެއްވި ރަސްކަލެކެވެ. ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ނިޒާމީ ތަޢުލީމުގެ ބިންގާއެޅުނީ
މިރަދުންގެ ރަސްކަމުގައެވެ.
ޢިމާދުއްދީން ރަދުންގެ ރަސްކަމަށް އަހަރެއްވާން ކައިރިވިއިރު، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ
ސިޔާސަތު ހިންގެވުން ވަކި ބޭފުޅަކާ މަތިކުރެއްވިއެވެ. މިއީ ރާއްޖޭގެ އަމިއްލަ ޚާރިޖީ
ސިޔާސަތުގެ ފެށުމެވެ. ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބެލެހެއްޓެވުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު މަތިކުރެއްވީ
އެކަމަށް ޚާއްޞަކުރައްވައިގެން، ވެލާނާ މަނިކުފާނުގެ ނަމުން ނަން ދެއްވައި، އުފެއްދެވި
މަޤާމަށް އައްޔަން ކުރެވޭ ފަރާތާއެވެ. މިއީ، ޒަމާނުގެ އާދަކާދައިގެ މަތިން، އެ ނަމަކުން
ކޮލި ލެ ވޭ، އަދި އަސާކޮޅެއް ދެއްވޭ މަޤާމެކެވެ. ޢިމާދުއްދީން ރަދުން މިމަޤާމަށް އައްޔަން
ކުރެއްވީ، ހެންވޭރު މަލިންގޭ ޢަލިމަނިކުފާނުގެ ޙަސަން މަނިކުފާނެވެ.
ވެލާނާމަނިކުފާނު، މަޤާމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތް ހިސާބުން ފެށިގެން މިއަދާހަމައަށް
ރާއްޖޭގައި ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހަރުދަނާކަމާއެކު މެދުނުކެނޑި 127 އަހަރަށް ހިނގަމުން
ގޮސްފައިވެއެވެ.
ޞަފްޙާ | 24

ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވެވި ބޭފުޅުން
1. އަލްއަމީރު ޙަސަން ފަރީދު، 22 ޑިސެންބަރު 1932އިން 31 މާރިޗު
1944އަށް
2. ސުމުއްވުލް އަމީރު މުޙައްމަދު އަމީނު ދޮށިމޭލާ ކިލެގެފާނު، 29
އޮކްޓޫބަރު 1944އިން 21 އޮގަސްޓު 1953އަށް
3. އަލްއަމީރު އިބްރާހީމް ފާމުދޭރި ކިލެގެފާނު، 11 މާރިޗް 1954އިން 11
ޑިސެންބަރު 1957އަށް
4. ޞާހިބުއްދައު ލާ ފަޚާމަތުއް ރައީސް އޮނަރަބަލް އިބްރާހީމް ނާޞިރު،
ނިޝާން ޣާޒީގެ ޢިއްޒަތްތެރި ވެރިޔާ (ނ.ޣ.ޢ.ވ)، 12 ޑިސެންބަރު
1957އިން 11 ނޮވެންބަރު 1968އަށް
5. އޮނަރަބަލް އަޙުމަދު ޒަކީ، 11 ނޮވެންބަރު 1968އިން 1 އޮގަސްޓު
1972އަށް، އަދި 25 ފެބްރުވަރީ 1975އިން 6 މާރިޗު 1975އަށް.
6. އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީނުގެ
ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާ (ނ.ޢ.ޢ.ވ)، 14 މާރިޗު 1978އިން 14 ޖުލައި
2005އަށް
7. އޮނަރަބަލް ޑޮކްޓަރ އަޙުމަދު ޝަހީދު، 14 ޖުލައި 2005އިން 21
އޮގަސްޓް 2007އަށް އަދި، 12 ނޮވެން ބަރު 2008އިން 29 ޖޫން
2010އަށް އަދި 07 ޖުލައި 2010އިން 11 ޑިސެންބަރު 2010އަށް
ޞަފްޙާ | 25

8. އޮނަރަބަލް ޢަބްދުاله ޝާހިދު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީނުގެ ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާ
(ނ.ޢ.ޢ.ވ)، 23 އޮގަސްޓު 2007އިން 10 ނޮވެންބަރު 2008އަށް
އަދި 17 ނޮވެންބަރު 2018 އިން މިއަދާ ހަމަޔަށް
9. އޮނަރަބަލް އަޙުމަދު ނަސީމު، 21 މާރިޗު 2011އިން 7 ފެބުރުވަރީ
2012އަށް
10. އޮނަރަބަލް ޑޮކްޓަރ ޢަބްދުއްޞަމަދު ޢަބްދުاله، 5 މާރިޗު 2012އިން
23 އޮގަސްޓު 2013އަށް
11. އޮނަރަބަލް ދުންޔާ މައުމޫން، 17 ނޮވެންބަރު 2013އިން 5 ޖުލައި
2016އަށް
12. އޮނަރަބަލް ޑޮކްޓަރ މުޙައްމަދު ޢާޞިމް، 15 ޖުލައި 2016އިން 17
ނޮވެންބަރު 2018އަށް
ޞަފްޙާ | 26

މާލޭ ގަސްކަރަ މަތިން ފެންނަ ތިން ރިޔާ
"ވައި ޖެހޭ ގޮތަކަށް ބަލާފައި އެކި ވަރުގެ އެކި ރިޔަލުގައި
ހައިނުކޮށް ދުއްވާ ހަދާކަށް ދަތިވެގެން ނުވެފާ ނެތޭ"
(ދޮންފަނު މުޙައްމަދު ޔޫސުފް)
ޞަފްޙާ | 27

މާލޭގެ ގަސްކަރަމަތިން ފެންނަ އެންމެ ފާހަގަކޮށްލެވޭ ޢިމާރާތަކީ، މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ޢިމާރާތެވެ. ފަންނުވެރިއެއްގެ ޚިޔާލާތުގައި ސިފަޖައްސައިދޭ،
މި ޢިމާރާތުގެ އާދަޔާ ޚިލާފު މަންޒަރުން ސިފަކޮށްދެނީ ރާއްޖޭގެ ކަނޑުފަޅުގައި
ނިޔާމަކަމާއެކު ޒަމާންތަކެއް ވަންދެން ދިވެހިން ދުއްވި ތިން ރިޔަލު ދޯންޏެއްގެ
ރަމްޒެކެވެ. މިނިވަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްތަޤިއްލުކަމުގެ ދިގު ތާރީޚަކީ، ޤައުމުގެ
ވަލިއްޔުލްއަމުރުކަމާ ޙަވާލުވެ ތިއްބެވި، ހުޝިޔާރު ވެރިންގެ މާލިމީ ކަމާއެކު ދުނިޔޭގެ
ހަނގުރާމަތަކުގެ ޠޫފާނުގައި ދިވެހި އޮޑި ދީލައި ނުލައި، ފައްސިޔަށް ނިޔާމަ ދަތުރުތަކެއް
ކޮށްދެއްވިކަން ފެންނާން އޮތްކަމުގެ ހެތްކެކެވެ.
ރާއްޖޭގައި ޚާރިޖީ ސިޔާސަތެއް ހިންގާން ފެށީއްސުރެ، ޚާރިޖީ ގުޅުމާ ބެހޭ
ދައުލަތުގެ ހަމައެކަނި ގުނަވަނަކީ، އަދި ބޭރުގެ ޤައުމުތަކާއެކުގައި ރާއްޖެ
ތަމްސީލުކުރައްވާ މަންދޫބަ ކީ ރަދުންނެވެ. ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އެންމެ މަތީ ވެރިޔާއެވެ.
ރާއްޖޭގެ ވެރިކަމުގެ ދާޚިލީ ޙާލަތު ބަދަލުވަމުން، ބައްޓަން ވަމުން އައިސްފައިވަނީ
ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ގުޅުމަށް އަންނަމުންދިޔަ ބަދަލުތަކާވެސް އެކުގައެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ޢިމާރާތުން ފެންނާން ހުރި ތިން ރިޔަލުން
ރަމްޒު ކޮށްދެނީ، ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ތިން ބާރު ކަމުގައިވާ، ދައުލަތުގެ ތަންފީޒީ
ބާރާއި، ތަޝްރީޢީ ބާރާއި ޤަޟާޢީ ބާރެވެ. މި ތިން ބާރު ރަމުޒުކޮށްދޭ ތިން ރިޔަލުގައި
ހައިބަތާއެކު ދުއްވައިފިނަމަ، ދިވެހި ދައުލަތް އަމާން ކަމުގެ ބަނދަރަކަށް
ގެންދެވިދާނެކަން މިއިން ދޭހަކޮށްދެއެވެ.
ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގ، އެފަރާތަކަށް ނިސްބަތް ކުރެވޭ ރާއްޖޭގެ
މިޒަމާނުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބައްޓަންކޮށްދެއްވި މޭސްތިރިޔާ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله
ޞަފްޙާ | 28

ޖަމީލަކީ، ފަންނުވެރި ބޭފުޅެކެވެ. އަމިއްލަފުޅަށް ކުރައްސަވައި ފަންނީ ކަންކަމަށް
ޝައުޤުވެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ހުނަރުވެރި ބޭފުޅެއްކަމުން، މާނަ ފުން ގޮތަކަށް،
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ބިލްޑިންގގެ ފަރުމާއެއް އެމަނިކުފާނުގެ
ޚިޔާލުފުޅުގައި ގެންގުޅުއްވިއެވެ. އެކި މެހެފިލްތަކުގައިވެސް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލު ފާޅުކުރައްވައިފައިވާ ޚިޔާލުފުޅުތަކުގައި އެމަނިކުފާނު ވަނީ، މާލޭ މަލަމަތިން
ފެންނާނެ އެންމެ ތަފާތު، މާނަ ފުން ޢިމާރާތަކީ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް
ކަމުގައި ވާން ޖެހޭނެ ކަމުގައި ވިދާޅުވެފައެވެ. މާލެއާ ކައިރިވާ ހިސާބުން މަލަނަގާއިރު،
ފަޚުރުވެރި ރާއްޖޭގެ ދިވެހިވަންތަކަން ރަމްޒުވެގެންދާ، އަދި އެ ބިލްޑިންގއަށް ޒިޔާރަތް
ކުރާ މީހަކަށް ދިވެހި ވާހަކައެއް ތަޞައްވަރުކޮށްދޭ ބިލްޑިންގއަކަށް ވާނެ ތަނަކަށް
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ވާން ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ އައު ބިލްޑިންގ ފަރުމާ ކުރުމާ ގުޅޭ
ގޮތުން ޗައިނާ ބިލްޑިންގ ޓެކްނިކަލް ޑިވެލޮޕްމެންޓް ކޯޕަރޭޝަންގެ އިންޖިނިއަރުންނާއެކު
ބޭއްވެވި ބައްދަލުވުންތަކުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ޚިޔާލުފުޅު އެބޭފުޅުންނަށް
ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. ރިޔަލު ދޯންޏެއްގެ ފަރުމާއެއް ދުރުން ފެންނާނެ ގޮތް، އެބޭފުޅުންނަށް
ސިފަކޮށްދެއްވިއެވެ. ފަތުޙު اله ދެކެވަޑައިގަތް ގޮތުގައި ދިވެހިވަންތަކަން އެންމެ
ފުރިހަމައަށް ރަމްޒުކޮށް ދެއްކޭނީ ކުޅަދާނަ ދިވެހި މޭސްތިރީންގެ ދިވެހި ދޯންޏަކުންނެވެ.
އެހެނީ، ދޯންޏަކީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ވިސްނުންފުޅުގައި ޚާއްޞަ ޤަދަރެއް
ދެވިފައިވާ އެއްޗެކެވެ. ދިވެހި ފަންނާއި ހުނަރު ދައްކައިދޭން ބޭނުންފުޅުވީ ފަންނީ
އެ މަސައްކަތް ހާމަކޮށްދީގެންނެވެ.
ބިލްޑިންގ ފަރުމާކުރުމުގެ މަސައްކަތުގައި އުޅުއްވި ޗައިނާ ޓީމަށް އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ދެއްކެވީ، އެއިރު ރާއްޖޭގައި ބޭނުން ކުރަމުންދިޔަ ދިވެހި ރުފިޔާގެ
ޞަފްޙާ | 29

ނޫޓްތަކުގައި ފެންނަން ހުރި ތިން ރިޔަލުގެ ދޯނީގެ ކުރެހުމެވެ. އަދި މިތިން ރިޔާ، ދޯނި
ދުރުން، އައު ޢިމާރާތުގައި ރަމްޒުވެގެންދާނެ ގޮތަށް ކުރެހުމެއްގައި ދެއްކެވުމަށް
އެމަނިކުފާނު އި ރުޝާދު ދެއްވިއެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ބިލްޑިންގ ދުރުން ފެންނަ ގޮތް
ދެއްކުމަށް، ޗައިނާ ޓީމުން މާލޭގައި ތިއްބެވި ދުވަސްވަރު، ކުރެހުންތަކެއް
ހުށަހެޅުއްވިއެވެ. އަދި އެކަށީގެންވާ ރީތި ކުރެހުމެއް ހުށަހަޅުއްވައިފިނަމަ ފައިނަލް
ކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށްވެސް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ވިދާޅުވިއެވެ.
ޗައިނާގެ އިންޖިނިއަރުންނާއެކު 29 އެޕްރީލް 2003ގައި ބޭއްވުނު
ބައްދަލުވުމުގައި އެބޭފުޅުން ހުށަހެޅުއްވި ކުރެހުމާ ގަޔާވެވަޑައިގެން އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު އެކުރެހުން ފައިނަލް ކޮށްދެއްވިއެވެ. މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް
ދުރުން ފެންނާން އެހެރީ އެކުރެހުމާ އެއްގޮތަށެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ދެކެވަޑައިގަތް ގޮތުގައި 3166 އަކަ މީޓަރުގެ
ބިމުގައި ފޮރިން މިނިސްޓްރީގެ އައު ޢިމާރާތް ނިމޭއިރު، ސަޢޫ ދީ ސަރުކާރުގެ ޚަރަދުގައި
އެގޯތީގައި ހަދައިފައިވާ ހަތަރު ފަންގިފިލާގެ ޢިމާރާތްވެސް އައު ޢިމާރާތުގެ ފަރުމާއާ
ލާމެހިގެން ދާންވާނެއެވެ. އެގޮތުން އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ޗައިނާ
އިންޖިނިއަރުންނަށް އިރުޝާދު ދެއްވީ، އައު ޢިމާރާތް، ތިން ރިޔާނެގި ބައްތެއްޔެއްގެ
ސިފައިގައި ފަރުމާ ކުރެވޭއިރު، ޖެހިގެން ހުރި ޢިމާރާތް ވާންވާނީ، ދޯނީގެ ދިރުނބާކޮޅުން
ބައެއް ކަމަށެވެ.
ތިން ރިޔަލަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގައި މިސާލު ބަހެއްގެ ގޮތުގައި
ބޭނުން ކުރެވޭ ބަހެއްވެސް މެއެވެ. ފުރަމާނަ ދަތުރުފުޅުތަކާއި ، ބޭރުގެ ޢިއްޒަތްތެރިންގެ
ޞަފްޙާ | 30

ދަތުރުފުޅުތައް ރޭވުމާއި، ބޮޑެތި ޖަލްސާތަކުގެ ތައްޔާރީތަކުގަ އި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒްގެ މުވައްޒަފުންނަކީ، ވަރަށް ބުރަކޮށް އަވަދި ނެތި އުޅެންޖެހޭ، ހަލުއިކޮށް
ވިސްނުންތެރިކަމާއެކު މަސައްކަތްކޮށްގެން ވަގުތަށް މަސައްކަތް ނިންމަން ޖެހޭ ބައެކެވެ.
އެހެންވެ، މާހަލުއިކޮށް އުޅޭ މުވައްޒަފުންނަށް އެހެރަގެން، "ތިން ރިޔަލާއި ފެހުރު
"
ނަގައިގެން ދަނީ ކަމަށްވެސް ބުނެ އުޅެއެވެ. ފެހުރަކީ އިހުގެ ދޯނިތަކުގައި ނަގާ
ފަންރިޔަލެވެ.
ދިވެހި އޮޑިފަހަރަކީ، ދަތުރުގެ ދުރުމިނާއި އޭގެ ބޭނުމަށް ބަލައިގެން ވަކި
ކިއްސަރަކަށް ބަންނަ އުޅަނދެކެވެ. މިއުޅަނދުތަކުގެ ތެރެ އިން ތިން ރިޔާ ދޯންޏަކީ،
އަތޮޅުތެރޭގައި މާލެ ދަތުރަށް ބޭނުން ކުރާ ޚާއްޞަ ބައްތެއްޔެކެވެ. އިންޖީނުލީ
ދޯނިފަހަރުގެ ކުރިން މާލޭގެ ފަޅުތެރެއިން އާންމުކޮށް ފެންނާން ހުންނާނީ ތިން ރިޔަލު
ބައްތެއްޔެވެ.
ތިން ރިޔަލު ބައްތެއްޔެއްގައި ހުންނާނީ ދެ ކުނބެވެ. އެއީ އޮޑީގެ މައި
ރިޔާކަމަށްވާ، ބަނޑު ރިޔާ ނެގުމަށް ހުންނަ ކުނބަކާއި ، ބައްތެލީގެ ފަހަތުގައި ކުޑަ
ރިޔާ ނެގުމަށް ހުންނަ ކުނބެކެވެ. ރިޔަލުގައި ވައިއަޅުވައި ކޮންޓްރޯލް ކޮށް ހަދާނީ
ކުނބުން ފުރާފައި ހުންނަ އެނގަ ވަލުންނެވެ. މި ވައު ދޫކޮށް ބާރުކޮށް ހެދުމަށް ކިޔަނީ
އެނގަކުރި ހިފުމެވެ. އެނގަ ވައު އޮންނާނީ މާލިމީގެ ބާރުގެ ދަށުގައެވެ. މާލިމީ، މި
ވައު ހުޝިޔާރު ފަޅުވެރިންނަށް ދޫކޮށްލާނީ ކަނޑުގަދަވެގެން އޭނާ އޮޑި ހިފަހައްޓަން
އުޅޭ އިރެއްގައެވެ.
މި ދެ ރިޔަލުގެ އިތުރުން އަދި ތިން ވަނަ ރިޔަލެއްވެސް ހުންނާނެއެވެ. އެއީ
ދައްސޫރަ ދުއްވާފައި ނަގާ، ތުންމަތި ރިޔާ، ނުވަތަ ޖީބު ރިޔަލެވެ. ދިރުނބާ ކޮޅުން
ޞަފްޙާ | 31

މިރިޔާ ނަގައިފައި ހުންނާނީ، މައްޔަލުގެ ބޭރަށް ނެރެފައިވާ ދައްސޫރަ ދަނޑިއަށެވެ.
ދައްސޫރަ ދަނޑިއަކީ، އެއްބައި ލޮއިން ނުވަތަ ކުރެދިން ހަދާފައި ހުންނަ ދިރުނބާކޮޅުން
މައްޔަލުގެ ބޭރަށް 20 ފޫޓެއްހައި ދިގުކޮށް ބޭރުކޮށްފައި އޮން ނަ ދަނޑިއެކެވެ. ދައްސޫރަ
ދަނޑި ހަރުކޮށްފައި ހުންނާނީ، ދިރުނބާކޮޅުގައި ހުންނަ މޯރާ ދަގަނޑުން ފުށްބުރު
ބުޅިއަށެވެ. ދައްސޫރަ ދަނޑީގެ ކޮޅުގައި ހުންނަ ލޯވަޅުން އޮޑީގެ މައި ކުނބަށް ވަލެއް
ދަމާފައި ހުންނާނެއެވެ. އަދި ރިޔަލުގެ މަތީކޮޅު ހިފެހެއްޓުމަށް ހުރަސް ދަނޑިއެއްވެސް
ޖަހާފައި ހުންނާނެއެވެ.
ތިންރިޔަލު އޮޑިތައް ރިޔާނަގައިގެން ދަތުރުކޮށްފައި ދާނީ ފަހިވައިގައެވެ.
އާންމުކޮށް ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ ދަތުރުތަކަށް ތިން ރިޔާނެގި ބައްތެލި ބޭނުމެއް ނުކުރެއެވެ.
ބޭރުގެ ދަތުރުތަކުގައި ބޭނުން ކުރަނީ ގިނަ އެތައް ރިޔަލެއް ނަގާފައި ހުންނަ ބޮޑެތި
އޮޑިފަހަރެވެ.
ތިންރިޔާ ދޯނީގައި ބޭނުން ކުރަނީ ތިންކަނަށް ހުންނަ ކަތި ރިޔަލެވެ.
ކަތިރިޔަލަކީ ރިޔާކަނޑާ ފޮތިން ފަހާފައި ހުންނަ ރިޔަލެކެވެ. މި ވައްތަރުގެ ރިޔާ
ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ބޭނުން ކުރަން ފެށީ ޙާޖީ ޢިމާދުއްދީން ރަދުންގެ ރަސްކަމުގައެވެ.
އޭގެ ކުރިން ބޭނުން ކުރަމުން އައީ، ހަތަރު ކަނަށް ހުންނަ ފެހުރު ރިޔާ ނުވަތަ ހަމަ
ރިޔާ ކަމަށް ބުނާ ރިޔަލެވެ.
ރިޔަލުގައި ދުއްވާފައިދާއިރު ބަނޑުރިޔަލުގައި ވައި އެޅިފައި ހުންނައިރު، ރިޔާ
ހުންނަ ފަރާތް ނޫން، ވައިޖެހޭ ފަރާތަކީ، އޮޑީގެ މަތިކިބައެވެ. އޮޑި ބެލެންސް ކުރުމަށް
މީހުން ތިބޭނީ މަތިކިބައަށް އަރައެވެ. އޮޑީގެ ދަށް ފަރާތް އޮންނާނީ ހުސްކޮށެވެ. މާލިމީ
އޮޑި ދުއްވާއިރު، ދުރު ބަލަމުން ދާނީ ވައިދަށް ފަރާތުން އޮޑިއާއި ރިޔަލާ ދޭތެރޭގައި
ޞަފްޙާ | 32

އޮންނަ ހުސްތަންކޮޅުންނެވެ. މިތަނުން މާލިމީއަށް ދުރުފެނުމަކީ، ފަސްކަނިދަށުން ދުރު
ފެނުމެވެ. ނުވަތަ ފަސްކަނިން ދުރު ބެލުމެވެ. އޮޑީގެ ދަތުރު ނިންމައިލާއިރު ފަޅަށް
ވަދެ، ފަނާލާނީއެވެ.
ތިން ރިޔާ ދޯނީގެ ފަރުމާއަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ފަރުމާ
ކުރެއްވުމުގެ އިތުރުން، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު ވެވަޑައިގަންނަވަނީ، ވަށައި ޖެހޭ
ގޮތަކަށް ދިވެހި ފޮރިން ސަރވިސް ބައްޓަން ކުރެއްވި ވަޒީރުގެ ގޮތުގައެވެ. އެމަނިކުފާނު
މަޤާމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތްއިރު، ރާއްޖެއިން ސިޔާސީ ގުޅުން ޤާއިމްކޮށްފައި އޮތީ މަދު
ޤައުމުތަކަކާއެވެ. އެއިރު ރާއްޖޭގެ ބޮލަކަށް 200 ޑޮލަރުވެސް ނުޖެހެއެވެ. މަތީ ތަޢުލީމު
ހާސިލުކުރައްވައިގެން ތިއްބެވި މާގިނަ ބޭފުޅުންނެއް ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި އެއިރަކު
ނެތެވެ. އެހެންކަމުން ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުގެ މި މުހިންމު މުއައްސަސާ ބިނާ
ކުރެއްވުމަށްޓަކައި އެމަނިކުފާނު، މުވައްޒަފުން ތަމްރީނު ކުރެއްވުމުގެ ޚާއްޞަ
ޕްރޮގްރާމެއް ފެށްޓެވިއެވެ. މިއަދުގެ ކާމިޔާބު ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގެވުމަށް އިސް
ސަފުގައި ފެންނާން ތިއްބެވި ގިނަ ބޭފުޅުންނަކީ އެމަނިކުފާނުގެ މަސައްކަތްޕުޅުގެ
ނަތީޖާއެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލް މަޤާމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތްއިރު ރާއްޖެއަކީ އެންމެ
ކުޑަކޮށް ތަރައްޤީވެފައިވާ އެލް.ޑީ.ސީ.ގެ ލިސްޓްގައިވެސް ހިމެނިފައި އޮތް ޤައުމެއް
ނޫނެވެ. އ.ދ. އިން އިންތިޒާމު ކުރި، 1981ވަނަ އަހަރު ސެޕްޓެންބަރު 1އިން 14އަށް
ފަރަންސޭސިވިލާތުގެ ޕެރިހުގައި އޮތް، އެލް.ޑީ.ސީ.ގެ ޤައުމުތަކުގެ ފުރަތަމަ
ކޮންފަރެންސްގައި ރާއްޖެ ތަމްސީލު ކުރެއްވީ އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލެވެ.
އެލް.ޑީ.ސީ.ގެ ލިސްޓްގައި ހިމެނިގެން ރާއްޖެއަށް މިކޮންފަރެންސްގައި ބައިވެރިވުމަށް
ދަޢުވަތު ލިބިގެން ދިޔައީ އެމަނިކުފާނުގެ މަސައްކަތްޕުޅުންނެވެ.
ޞަފްޙާ | 33

اله
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު ޖަމީލު ދައުލަތުގެ އެހެން ވަޒީފާއަކަށް
ބަދަލުވެވަޑައިގެންނެވިއިރު، ރާއްޖޭގައި ބޮލަކަށް ޖެހެމުން ދިޔައީ 4000 ޑޮލަރެވެ.
ހަރުދަނާކަމާއެކު، އެމަނިކުފާނު ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ހިންގެވި ގޮތުން ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކުގެ
މެދުގައި ރާއްޖެއަށް ޚާއްޞަ ޤަދަރެއް ދެވިފައި އޮތެވެ. ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީގެ
މަޝްރޫޢުތަކަށް ޤައުމުތަކާއި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ޖަމުޢިއްޔާތަކުން އެހީ ހޯއްދެވުމުގައި
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ވަރުބަލިކަމެއް ނެތި މަސައްކަތް ކުރެއްވިއެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުހު اله ޖަމީލުގެ އަމިއްލަ ޚިޔާލުފުޅަށް ފަރުމާކޮށްފައިވާ މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ޢިމާރާތަކީވެސް އެމަނިކުފާނު ހޯއްދެވި ބޭރުގެ އެހީގެ
ނަތީޖާއެކެވެ.
ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށްޓަށް ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވުޒާރާގެ މަސައްކަތް ބަދަލު
ކުރެއްވުމުގެ ކުރިން އެ ވުޒާރާގެ މަސައްކަތް ހިނގަމުން ދިޔައީ އަތޮޅު ފިހާރަތަކުގެ
ތިން ފިހާރައެއްގައެވެ. ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށީގައި ހުރި ޢިމާރާތަކީ،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީސްކޮޅުގެ ގޮތުގައި ބޭނުން ކުރެއްވުމަށް ޚާއްޞަކޮށްގެން
ޢިމާރާތްކުރި ދެ ފަންގިފިލާގެ ޢިމާރާތެކެވެ. މިބިލްޑިންގ ބިނާ ކުރެއްވީ، ރައީސް
އިބްރާހީމް ނާޞިރު ހިންގެވި، އޮފީސްތައް ޢިމާރާތް ކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތުގެ
ތެރެއިންނެވެ.
ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށްޓަކީވެސް ޚާއްޞަ ތާރީޚެއް އޮތް ބިމެކެވެ.
ނޫ ވިލުދޮޅިން ގޮސް ހިމުން ހުދުދޮންވެލީގެ އައްސޭރިފަށާ ގުޅޭ ބިމަކީ،
އާދައިގެ މަތިން ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައިވެސް ހަރުގެ ބިނާ ކޮށްފައި އޮންނަ
ބިންތަކެވެ. ފަސޭހައިން ދޯނިފަހަރު ބީއްސާލައި އެހެލުމަށެވެ. ފުރަ މާލޭގެ ހެންވޭރު
ޞަފްޙާ | 34

އަވަށަކީ، ބޭރު ދަތުރުކުރާ ރިޔާނެގި ބައްތެލިތައް ގެންގުޅުނު، ތަނަވަސް، ތިޔާގި މީހުން
ގިނައިން އުޅުނު އަވަށެކެވެ. އިހުގެ ބޮޑުފާރުގެ ބޭރުފަރާތުން ފެށިގެން އައިފާނު ފަންނު
ފަހަނައަޅައި ދާއިރުވެސް ފެންނާން ހުންނާނީ މުޅިންވެސް ހަރުގެތަކެވެ. މަރާމާތަށް
އެހެލައިފައި ހުންނަ އޮޑިފަހަރާއި އަލަށް ބަންނަން ފަށާފައިވާ އޮޑިފަހަރުވެސް ފުރަމާލޭގެ
މަލަމަތިން ފެންނާން ހުންނަނީ މިހިސާބުންނެވެ.
ހެންވޭރު މަލިންގޭ އަލިމަނިކުފާނުގެ ޙަސަން މަނިކުފާނަކީ، އޭނާގެ ޒަމާނުގައި
ކަމުވޮށިވެގެންވީ ބޭކަލެކެވެ. ރިޔާނެގި ބައްތެއްޔާއި، ކަނޑުގައި ދުއްވާ ކުދިބޮޑު
އުޅަނދުފަހަރު ގެންގުޅުއްވި ބޭކަލެކެވެ. އޭނާގެ ހަރުގެއަކީ، މަސްދޯނިފަހަރާއި ބޭރު
ދަތުރުކުރާ ބައްތެލި އެހެލާން އޮންނަ ސަރަޙައްދުގައި އަޅާފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ހަރުގެއެވެ.
ޙަސަން މަނިކުފާނުގެ ޢާއިލާގެ ތެރޭގައި ވާރުތަވަމުން އައި ހަރުގެ އަކީ، މިނިސްޓްރީ
އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ޢިމާރާތް ކޮށްފައިވާ ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށްޓެވެ.
ހެންވޭރު އައިފާން ފަންނުން ފެށިގެން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒާ
ދޭތެރޭގައި ހުރި ހަރުގެތައް ނަގަން ފެށީ ރައީސް މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ސަރުކާރުގައެވެ.
ޢަމަލީ ގޮތުން މިހިސާބުގެ ހުރިހާ ހަރުގެތައް އެއްކޮށް ނަގާފައި ވަނީ، ރައީސް އިބްރާހީމް
ނާޞިރުގެ ވެރިކަމުގައި، މާލޭގެ މަލަމަތީގައި ޢިމާ ރާތްތައް ކުރެއްވުމަށް ރައީސް
އިބްރާހީމް ނާޞިރު ފެށްޓެވި މަސައްކަތާ ގުޅިގެންނެވެ. ބައެއް ހަރުގެތައް ހުރި ބިންތައް
އެބިންތަކުގެ ވެރިންނާ ޙަވާލު ކުރެވުނެވެ. އެހެން ބައެއް ބިންތައް ސަރުކާރަށް ނެގުނެވެ.
ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށީގެ ބިމުގެ އެންމެ ފަހު މިލްކުވެރިއަކީ، އަތިރީގެ
ޢަބްދުލްޙަމީދު ދީދީއެވެ. ދިވެހި ސަރުކާރުން އެ ދީދީއަށް ބަދަލުގެ ގޮތުގައި ސޯސަންގެ
ދެއްވުމަށްފަހު، ސަރުކާރުގެ ބޭނުމަށް މި ހަރުގެ ނެންގެވިއެވެ. ބޮޑުތަކުރުފާނު މަގާއި
ޞަފްޙާ | 35

އަމީރު އަޙުމަދު މަގަށްވާ ގޮތަށް އޮތް މި ބިން ސަރުކާރުން ދެ ބަޔަކަށް ބެއްސެވިއެވެ.
ނާދިއްތަމައްދުންގެ އޮފީސް އަދި ފަހުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް ކުރާ ގެވެސް ހުރީ،
މިހާރު ކީރިތި ޤުރްއާނާ ބެހޭ މަރުކަޒު އެހެރަ ގޯތީގައެވެ. ނާދީގެ ފުރަގަހުން ޖެހިގެން
އަތިރިއަށް އޮތް ގޯތި އޮތީ ހުސްކޮށެވެ.
ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށްޓަކީ އެހިސާބުގައި ހުރި ހަރުގެތަކުން ސަރުކާރަށް
ނެގި ހަމައެކަނި ބިމެވެ. މިބިން ސަރުކާރަށް ނެގުމާ ހަމައަށް ހަރުގެ ފިޔަވައި އިތުރު
ޢިމާރާތެއް މިތާކު ނެތެވެ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް ނާޞިރުގެ ބެއްލެވުމުގެ
ދަށުން ވުޒާރަތުލް އަޝްޣާލުން މާލޭގެ ބޭރު ތޮށިގަނޑު ލާން ފެށިއިރުވެސް މިބިމުގައި
ހުރީ ހަރުގެއެވެ. އިހުޒަމާނުގައި މި ބިމަށް ހަންޑި ގަނޑުވަރުގެ ނަމުން ނަންކިޔާފައިވާ
ކަމަށްވެސް ބުނެއެވެ.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް ނާޞިރު، މި ބިމުގައި ރައީސް އޮފީސް ބިނާ
ކުރެއްވިއިރު އެއީ ދެ ފަންގިފިލާގެ ޢިމާރާތެކެވެ. ޢިމާރާތުގެ ފުރަގަހުގައި ބަ އިސިކަލަށް
ޚާއްޞަ ޕާކިންގއެއްވެސް ކަނޑައަޅާފައި އޮތެވެ. ދެވަނަ ފަންގިފިލާ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީސްކޮޅާއި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސެކްރެޓޭރިއެޓަށް ދިގު
މާލަމެއް ގޮތަށް ޖާގަ ޚާއްޞަކޮށްފައި ހުއްޓެވެ. ތިރީ ފަންގިފިލާގައި ހަދާފައި ވަނީ
ރިސެޕްޝަނާއި ސައިކޮޓަރިއެވެ.
ޞަފްޙާ | 36

ކުރީގެ ފޮރިން މިނިސްޓްރީގެ ޢިމާރާތް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގެ ގޮތުގައި ޢިމާރާތް ކުރެއްވި ޚާއްޞަ
ބިލްޑިންގ ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވުޒާރާ ހިންގެވުމަށް ރައީސް އިބްރާހީމް ނާޞިރު ޙަވާލު
ކުރެއްވީ 1975 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެންބަރު މަހުގެ ފަހު ހަފުތާގައެވެ.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީސް ހިނގަމުންދިޔަ ބިލްޑިންގ އެކްސްޓަރނަލް
އެފެއާޒާ ޙަވާލު ކުރެއްވުމަށް، ވަޑައިގަތީ، ޚުދު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެވެ. އެއީ،
1975 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެ ން ބަރު މަހުގެ ފަހު ހަފްތާގެ ދުވަހެއްގައެވެ. އެކްސްޓަރނަލް
އެފެއާޒްގެ ޕްރޮޓޮކޯލް ޑިޕާޓްމަންޓުން ތަޅުދަނޑިއާ ޙަވާލުވި މުވައްޒަފު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިރުޝާދާއެއްގޮތަށް ބިލްޑިންގގެ ދޮރުތައް ހުޅުވައި،
ބިލްޑިންގގައި ހުރި އޮފީސް މޭޒާއި ގޮނޑިއާ ޙަވާލުވިއެވެ. އެދުވަހު އެ ޢިމާރާތާ
ޞަފްޙާ | 37

ޙަވާލުވި، ބޭފުޅަކީ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރި ން އެފެއާޒްގައި ޚިދުމަތުގައި މިއަދުވެސް
ދެމިހުންނެވި ބޭފުޅެކެވެ. އެމްބެސެޑަރ އެޓްލާރޖް އަޙްމަދު ސަލީމެވެ.
ރާއްޖޭގެ ދުސްތޫރީ އާދާކާދަ ނިޔާކުރާ ގޮތުން ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ބައްޓަންކޮށް
ހިންގުމުގެ އެންމެ އިސްފަރާތަކީ ސަރުކާރު ހިންގެވުމުގެ އިސްފަރާތެވެ. 6 މާރިޗު
1975ގައި ބޮޑުވަޒީރުގެ މަޤާމު އުވާލެއްވުމާއެކު އެމަނިކުފާނު ޙަވާލުވެ ހުންނެވި ހުރިހާ
މަޤާމަކާވެސް ޙަވާލުވެ ވަޑައިގަތީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެވެ. ބޮޑުވަޒީރު އިސްކޮށް
ހުންނަވައިގެން ހިންގެވި، މިނިސްޓްރީ އޮފް އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒްވެސް
ޑިޕާޓްމަންޓަކަށް ބަދަލުކުރެއްވުމަށްފަހު، އެޑިޕާޓްމަންޓާ ޙަވާލުވެ ވަޑައިގަތީ، ޚުދު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް ނާޞިރު އަމިއްލަފުޅަށެވެ. ދެވަނަ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީއާއެކު ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުގެ ނަންތައް އޮތީ އިނގިރޭސި ނަންތަކަށް
ބަދަލުކުރައްވާފައެވެ.
ބޮޑު ވަޒީރުގެ ބެއްލެ ވުމުގެ ދަށުން ހިންގާ ގޮތަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް
އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒް ދެމިއޮތީ، 11 ނޮވެންބަރު 1968އިން ފެށިގެން 14 މޭ
1975އާ ހަމައަށެވެ. އެއަށްފަހު، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުގައި
ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒް ދެމިއޮތީ އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު
ވަޒީރުކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތުމާ ހަމައަށެވެ. އެމަނިކުފާނު 14 މާރިޗު 1978ގައި
ވަޒީރުކަމުގެ މަޤާމާ ޙަވާލުވެ ވަޑައިގަތީ، މިނިސްޓަރ އޮފް އެކްސްޓަރނަލް އެފެއާޒްގެ
ގޮތުގައެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިންގި އެއް ޢިމާރާތެއްގައި އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު 22 އަހަރު ހޭދަކުރެއްވިއެވެ. މި 22 އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި
ޞަފްޙާ | 38

މުވައްޒަފުން އިތުރުވެގެން ދިޔައެވެ. މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތައް އިތުރުވެގެން
ދިޔައެވެ. ބަދަލުތަކެއްވެސް އައެވެ. ބަދަހި ސިޔާސީ ގުޅުންތަކެއް ޤާއިމް ކުރެވުނެވެ.
ސިޔާސީ ގުޅުން ޤާއިމް ކުރެވުނު ޤައުމުތަކުގެ ޢަދަދު 135 އާ ހަމައަށް ދިޔައެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްވެސް އޮތީ ދުވެލި ހަލުއިވެފައި، އާބާތުރަ ފިލުވައިފައި،
އައު ތަޞައްވުރަކަށް މިޞްރާބު ޖަހާފައެވެ.
ކުރިން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުގެ ގޮތުގައި ޢިމާރާތް ކުރި ބިލްޑިންގގައި
ޖާގަ ނެތުމުން، ގޯތީގެ ތެރޭގައި އޮތް ހުސް ބިމުގައި ސަޢޫދީ ޢަރަބިއްޔާގެ ސަރުކާރުގެ
އެހީގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު، އައު ޢިމާރާތެއް ބިނާ ކުރެއްވިއެވެ. މި ދެ
ބިލްޑިންގގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒާއި ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް އެކްސްޓަރނަލް
އެފެއާޒް ހިނގަމުން ދިޔައިރުވެސް މިނިސްޓްރީގައި ޖާގަ އޮތީ ދަތިގޮތަކަށެވެ. ބައެއް
ވެރިންގެ މޭޒުކޮޅުތައް ބެހެއްޓިފައި ހުންނަނީ ކޮރިޑޯތަކުގައެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒަށް އައު ޢިމާރާތެއް ހޯއްދެވުމުގެ ގޮތުން
ކޮންމެ އަހަރަކުވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓްގައި ޢިމާރާތް އެޅުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ
ހިމަނަމުން ގެންދިޔައެވެ. ނަމަވެސް އެދުވަސްވަރަކީ މިހާރަށްވުރެ ބަޖެޓްގެ ދަތިކަން
އޮތް ދުވަސްވަރެއް ކަމުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ޢިމާރާތަށް އިސްކަމެއް
ނުދެވުނެވެ.
150 އެއްހައި މުވައްޒަފުންނަށް ދަތިކަމެއް ނެތި މަސައްކަތް ކުރަން ތިބެވޭނެ،
އަދި ބޭރުން ޒިޔާރަތް ކުރައްވާ ޑިޕްލޮމެޓުންނަށްވެސް ޚިދުމަތް ދެވޭނެ ވަރުގެ ތަނަވަސް
ޢިމާރާތެއް ބިނާ ކުރެއްވުމަށް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ގެންގުޅުއްވި ޚިޔާލުފުޅަށް
އުންމީދުގެ ކުލަވަރެއް ލިބުނެވެ. 2001 ވަނަ އަހަރު ޖޫން 20އިން 24އަށް
ޞަފްޙާ | 39

އެމަނިކުފާނު ބެއިޖިންގއަށް ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅުގައެވެ. މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒް ކުރެއްވި މި ދަތުރުފުޅަކީ، އެ އަހަރު މޭ މަހު، ޗައިނާ ސްޓޭޓް ކައުންސިލްގެ
ޕްރީމިއަރ ރާއްޖެއަށް ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅާ ގުޅިގެން އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު
ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅެކެވެ.
ސްޓޭޓް ކައުންސިލަރގެ ދަތުރުފުޅާ ގުޅިގެން، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު
ބެއިޖިންގގައި އެގްޒިމް ބޭ ންކާއެކު ބޭއްވެވި މަޝްވަރާތަކުގައި ޗައިނާއިން 10 މިލިއަން
ޔުއާންއާއި 50 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ކުރު މުއްދަތުގެ ލޯނެއް ހަމަޖެހިގެން ދިޔައެވެ.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް އެމަނިކުފާނުގެ ދަތުރުފުޅުގެ ރިޕޯޓު
ފޮނުއްވުމުން، ރައީސް އޮފީހުން އިރުޝާދު ދެއްވީ، ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް އެކްސްޓަރނަލް
ރިސޯސަސްގެ ދަށުގައި އޮންނަ އެއިޑް މެނޭޖްމަންޓް އެންޑް ކޯޑިނޭޝަން ކޮމިޓީގައި
މަޝްވަރާ ކުރެއްވުމަށްފަހު، މި ފައިސާ ބޭނުން ކުރާނެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކެއް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް އެންގެވުމަށެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒުން ހުށަހެޅި ޕްރޮޖެކްޓްތައް ބެއްލެވުމަށްފަހު،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން، އެގްޒެކްޓިވް ސެކްރެޓަރީ ޢަބްދު اله ޝާހިދު، 7 މެއި
2002 ގައި ސޮއިކުރައްވައި ފޮނުއްވި ސިޓީގައި ވިދާޅުވެފައި ވަނީ ލޯނެއް
ހޯއްދަވައިގެން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ބިލްޑިންގ ޢިމާރާތް ކުރުމުގެ
މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދެވުން އެންމެ ރަނގަޅު ކަމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވި
ކަމަށެވެ.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ހުއްދަ ލިބުމާއެކު، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒްގެ އައު ބިލްޑިންގ ޢިމާރާތް ކޮށްދިނުމަށް އެދި ޗައިނާ ސަރުކާރަށް ހުށަހެޅުނެވެ.
ޞަފްޙާ | 40

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒުން 15 މޭ 2002ގައި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ޤަބޫލުކޮށް،
ފޮރިން މިނިސްޓްރީގެ އައު ބިލްޑިންގ ޢިމާރާތް ކުރުމުގެ މަސައްކަތް 2003ވަނަ
އަހަރުގެ ތެރޭގައި ފަށައިގަނެވިދާނެ ކަމަށް އަންދާޒާ ކުރެވޭކަމަށް ޗައިނާއިން އެންގިއެވެ.
އަދި މި މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ، ފަރުމާ ހުންނާނެ ގޮތް ދެނެގަތުމުގެ
މަރުޙަލާއާއި، ބިލްޑިންގ ފަރުމާ ކުރުމުގެ މަރުޙަލާއާއި، ބީލަމުގެ މަރުޙަލާއާއި ޢިމާރާތް
ކުރުމުގެ މަރުޙަލާގެ ތެރެއިން ކަމަށްވެސް އެންގިއެވެ.
ޗައިނާގެ އިންޖިނިއަރުންގެ ޓީމުން 29 އެޕްރީލް 2003ގައި ހުށަހެޅުއްވި
ކުރެހުން އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ފައިނަލް ކޮށްދެއްވުމުން،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ހުއްދަ ހޯއްދަވައިގެން ޗައިނާއާއެކު ޑިޒައިން
ކޮންޓްރެކްޓްގައި 21 އޮގަސްޓު 2003ގައި ސޮއި ކުރެއްވީ މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒްގެ ނާއިބު ޙުސައިން ޝިހާބެވެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ބިލްޑިންގ އެޅުމަށް ކުރި މަސައްކަތުގެ
ހުރިހާ މަރުޙަލާއެއްގައިވެސް، ޚާއްޞަ ޝައު ޤުވެރިކަމެއް ބަހައްޓަވައިގެން މަސައްކަތް
ކުރިއަށް ދާގޮތް މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު
ބައްލަވަމުން ގެންދެވިއެވެ. ރައްކާތެރިކަމުގެ ފިޔަވަޅުތަކާއެކު، ޢިމާރާތުގައި ލިބެން
ހުންނާނެ ފަސޭހަތައް ބައިނަލްއަޤްވާމީ މިންގަނޑުތަކަށް ފެތޭގޮތަށް ބެހެއްޓެވުމަށްވެސް
މިނިސްޓަރ އިރުޝާދު ދެއްވިއެވެ. މިނިސްޓަރގެ ޚިޔާލުފުޅާ އެއްގޮތަށް ޢިމާރާތުގެ
ކޮންސެޕްޓް ތައްޔާރު ކުރެވުނުއިރު ޗައިނާއިން ބުނެފައި ވަނީ މި ޢިމާރާތަކީ، ޗައިނާގެ
ޢިމާރާތް ކުރުމުގެ މިންގަނޑުން ގްރޭޑް1 ގެ ފެންވަރުގެ ބިލްޑިންގއެއް ކަމަށް ގިންތި
ކުރެވޭ ކަމަށެވެ.
ޞަފްޙާ | 41

އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، 14 ޖުލައި 2005 ގައި ދައުލަތުގެ އެހެން
މަޤާމަކަށް ބަދަލުކުރެއްވިއިރު، ހެންވޭރު 77 ނަންބަރު ކޮށީގައި ޢިމާރާތް ކޮށްފައިވާ
ބިލްޑިންގގެ ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ހުރީ ނިމިފައެވެ. އެބިލްޑިންގގައި 150އެއްހާ
މުވައްޒަފުންނަށް ބޭނުންވާ މޭޒާއި ކޮމްޕިއުޓަރާއި، އެނޫނަސް އޮފީހަކަށް ބޭނުންވާ އެފަދަ
ހުރިހާ ވަސީލަތްތައް ފަސޭހައިން ބޭނުން ކުރެވޭނެ ފަދައިން ހުރީ ފުރިހަމައަށް ތަރުތީބު
ކުރެވިފައެވެ.
ޞަފްޙާ | 42

اله
ފަތުޙު ޖަމީލު ބިލްޑިންގގެ މާލަންތަކަށް ނަން ކިޔުން
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ޢިމާރާތުގެ ނަން، އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ނިޝާން ޢިއްޒުއްދީންގެ ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާ (ނ.ޢ.ޢ.ވ)ގެ
ނަންފުޅަށް ތަޚްޞީޞް ކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙު، ނިންމެވުމާ ގުޅިގެ ން ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގގެ މާލަން ތަކަށް ކިޔާނެ
ނަންތަކާ ބެހޭގޮތުން މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ޢަބްދު اله ޝާހިދު
(ނ.ޢ.ޢ.ވ)، މިނިސްޓްރީގެ ވެރިންނާ މަޝްވަރާ ކުރެއްވިއެވެ .
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ވެރިން، މިނިސްޓަރަށް ލަފާއެރުވީ،
ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރައްވާފައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ދެމިއޮތުމުގެ ޢާލަމަށް
ދަތުރުކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުންގެ ޒިކުރާ ދެމެހެއްޓުމުގެ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުންގެ
ނަންފުޅަށް ނިސްބަތްކޮށް މާލަންތަކަށް ނަންކިޔުމަށެވެ.
ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވުޒާ ރާއަކީ، ލިޔެވިފައިވާ ޤާނޫނު އަސާސީއެއްގެ ދަށުން
އުފެދުނު ދުސްތޫރީ ފުރަތަމަ ސަރުކާރާއެކު އެކުލަވައި ލެވުނު ވުޒާރާތަކުގެ ތެރެ އި ން
ވުޒާރާއެކެވެ. ދުސްތޫރީ ފުރަތަމަ ސަރުކާރުގެ ޚާރިޖީ ވުޒާރާ އުފެދިފައިވަނީ
1932 ވަނަ އަހަރުގެ ޑިސެ ންބަރު މަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހު އެވެ .
ޚާރިޖީ ވުޒާރާ އުފެދުނީއްސުރެ ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް، ރާއްޖޭގައި
12 ބޭފުޅަކު، ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރައްވާފައި ވެއެވެ.
ޞަފްޙާ | 44

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ ވެރިން ދެއްވާފައިވާ މަޝްވަރާ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އެރުވުމަށްފަހު، ރައީސް ދެއްވި ލަފާފުޅާ އެއްގޮތަށް
މިނިސްޓަރ ޢަބްދުاله ޝާހިދު (ނޢ.ޢ.ވ) ނިންމަވާފައި ވަނީ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން
ކުރެއްވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ދެމިއޮތުމުގެ ޢާލަމަށް ދަތުރުކުރައްވާފައިވާ
ބޭފުޅުންގެ ނަ ންފުޅުތަކަށް ނިސްބަތްކޮށް މާލަންތަކަށް ނަންކިޔުމަށެވެ.
ޞަފްޙާ | 45

އަލްއަމީރު ޙަސަން ފަރީދު މާލަން
އަލްއަމީރު ޙަސަން ފަރީދު، ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން 12 އަހަރު
ދުވަހު ކުރެއްވިއެވެ. އެއީ، 22 ޑިސެންބަރު 1932އިން
ފެށިގެން 1944 ވަނަ އަހަރުގެ މާރިޗު 26 ވަނަ ދުވަހު ގެ
ނިޔަލަށެވެ. އެމަނިކުފާނު އަވަހާރަވީ، ދެވަނަ ބޮޑު
ހަނގުރާމައިގައި، އައްޑޫން ކޮޅުނބަށް އިނގިރޭސި
މަނަވަރެއްގައި ދަތުރުފުޅު ކުރައްވަނިކޮށް، އެމަނަވަރަށް
ދިން ޙަމަލާއަކާ ގުޅިގެންނެވެ. އެމަނިކުފާނު ޝަހީދުވީ މަގާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
އަދާކުރެއްވުމުގެ ދަތުރުފުޅެއްގައި އުޅުއްވަނިކޮށެވެ.
މިއީ ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގގެ މައި ދޮރުން ވަދެވޭ މާލަމެވެ.
އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން މާލަން
އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާ ކިލެގެފާނު، ޚާރިޖީ
ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ 29 އޮކްޓޫބަރު 1944އިން 21
އޮގަސްޓު 1953އަށެވެ.
މިއީ، ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާގެ އިރުމަތީ ފަރާތުގައިވާ
މާލަމެވެ.
ޞަފްޙާ | 46

އަލްއަމީރު އިބްރާހީމް ފާމު ލަ ދޭރި ކިލެގެފާނު މާލަން
އަލްއަމީރު އިބްރާހީމް ފާމުލަދޭރި ކިލެގެފާނު ޚާރިޖީ
ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ 11 މާރިޗު 1954އިން 11
ޑިސެންބަރު 1957އަށެވެ. އެ ކިލެގެފާނު ޚާރިޖީ
ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ ބޮޑުވަޒީ ރުކަމުގެ މަޤާމުގައި
ހުންނަވައިގެންނެވެ.
މިއީ، ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާގެ ދެކުނު ފަރާތުގައިވާ
މާލަމެވެ.
ރައީސް އިބްރާހިމް ނާޞިރު މާލަން
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމުގެ ބާނީ، ރައީސް އިބްރާހީމް
ނާޞިރު، ނިޝާން ޣާޒީގެ ޢިއްޒަތްތެރި ވެރިޔާ
(ނ .ޣ.ޢ. ވ) ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ،
12 ޑިސެންބަރު 1957އިން 11 ނޮވެންބަރު
1968އަށެވެ. އެމަނިކުފާނު ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ
ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ މަގާމުގައި ހުންނަވައިގެންނެވެ.
މިއީ، ފަތުޙުاله ޖަމީލު ބިލްޑިންގގެ ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާގައި ހުންނަ މައި
ކޮންފަރެންސް ހޯލެވެ.
ޞަފްޙާ | 47

އޮނަރަބަލް އަޙް މަދު ޒަކީ މާލަން
އޮނަރަބަލް އަޙްމަދު ޒަކީ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ދެފަހަރެއްގެ
މަތިން ކުރައްވާފައި ވެއެވެ. އެއީ، 11 ނޮވެންބަރު
1968އިން 1 އޮގަސްޓު 1972 އަށެވެ. އަދި 25
ފެބްރުވަރީ 1975އިން 6 މާރިޗު 1975އަށެވެ.
އެމަނިކުފާނު ދެވަނަ ފަހަރަށް ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ
ބޮޑުވަޒީރުކަމުގެ މަގާމުގައި ހުންނަވައިގެންނެވެ.
މިއީ، މިޢިމާރާތުގެ ތިން ވަނަ ފަންގިފިލާގައިވާ މާލަމެ ކެވެ.
އޮނަރަބަލް ޑޮކްޓަރ ޢަބްދުއްޞަމަދު ޢަބްދު اله މާލަން
އޮނަރަބަލް ޑޮކްޓަރ ޢަބްދުއްޞަމަދު ޢަބްދުاله ޚާރިޖީ
ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ، 5 މާ ރިޗު 2012ން 25 އޮގަސްޓު
2013އަށެވެ.
މިއީ، ފަސްވަނަ ފަންގިފިލާގައިވާ މާލަމެ ކެވެ.
ޞަފްޙާ | 48

އ.ދ.ގެ ޢާންމު މަޖިލީހުގައި ދިވެހި ވަފްދު ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވަނީ (1988)
އ.ދ.ގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް ކޯފީ އަނާންއާ އެކު އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު
ޞަފްޙާ | 49

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި ޢިމާރާތުގެ ނަން އަލްމަރްޙޫމް
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު (ނޢ.ޢ.ވ) ގެ ނަންފުޅަށް ތަޚްޞީޞް
ކުރެއްވުމަށްޓަކައި ބޭއްވެވި ރަސްމިއްޔާތުގައި،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި ޢިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމުގެ ރަސްމިއްޔާތުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ވާހަކަފުޅު ދައްކަވަނީ 15(ޖުލައި)2021
ޞަފްޙާ | 50

بِسْمِِ ٱ لِِّٰ ٱلَّ ر حْ مٰنِِ ٱلَّ ر حِيمِِ
لِاه هْسب حَانَهِه وَتَعاَلَى ގެ ޙަޟްރަތަށް ޙަމްދާއި ޝުކުރު ކުރަން. މި އުންމަތުގެ
މާތް ނަބިއްޔާ هم حَ مَّدِه رَ هسوْ لِه لِِا صلََّىِ لِاه عَلَْي هِِ وَ سلََّمَِ އަށް، ޞަލަވާތާއި ސަލާމް
ލެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަން. މި ޞަލަވާތާއި ސަލާމުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ އާލު އަޞްޙާބުން
ޝާމިލުކުރަން.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނައިބު ފައިޞަލް ނަސީމް، އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު
އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް އަޙްމަދު މުޢުތަޞިމް ޢަދުނާން، މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒް ޢަބްދު اله ޝާހިދު، ދައުލަތުގެ ވަޒީރުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޑިޕްލޮމެޓިކް ކޯގެ އެންމެހައި ބޭފުޅުން، އަލްމަރްޙޫމް އަލްއުސްތާޛް
ފަޠުޙުاله ޖަމީލުގެ ޢާއިލާގެ ބޭފުޅުން، ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި އެންމެހައި ބޭފުޅުން؛
ال س لَََّهمِ علََْي هكْمِ وَ رَ حْ مَةِه لِِا وَبَ رَكَاتهه.
މިއަދަކީ ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގެ ތާރީޚުގައި ވަރަށް ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި
ފާހަގަކުރެވިގެންދާނެ ދުވަހެއް. ދައުލަތުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް މިނިސްޓްރީގެ ޢިމާރާތް،
އެމިނިސްޓްރީ ހިންގެވި ބޭފުޅެއްގެ ނަންފުޅަށް، އާދެ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒްގެ ޢިމާރާތުގެ ނަން، އަލްމަރްޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ނިޝާން
ޢިއްޒުއްދީނުގެ ޢިއްޒަތުގެ ވެރިޔާގެ ނަންފުޅަށް ނިސްބަތްކޮށްގެން ހުޅުވޭކަމީ، ރާއްޖޭގެ
ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގެ ދާއިރާގައި، އެމަނިކުފާނު ކުރައްވާފައިވާ ޚިދުމަތްތަކުގެ މަތިވެރިކަން
ރަމްޒުކޮށްދޭ ކަމެއް.
ފޮރިން މިނިސް ޓްރީގެ މި ޢިމާރާތް، އެމަނިކުފާނުގެ ނަންފުޅަށް ޚާއްޞަކުރުމުގެ
ވަރަށް މުހިންމު ދެ ބޭނުމެއް އެބައޮތް. އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ދާއިރާ
ޞަފްޙާ | 51

ބިނާކުރައްވައި ތަރައްޤީ ކުރެއްވުމުގައި، 27 އަހަރާއި 4 މަސް ދުވަސް ވަންދެން
އެމަނިކުފާނު ކުރެއްވި، ޤައުމީ ޚިދުމަތުގެ އަގު، ދާއިމީ ގޮތެއްގައި ޤައުމީ ފެންވަރުގައި
ފާހަގަކުރެވޭނެ ގޮތެއް ހެދުން.
ދެވަނަ ކަމަކީ، މި ޢިމާރާތާއި އެމަނިކުފާނާ ދެމެދު އޮތް ގުޅުން
ރަމްޒުކޮށްދިނުން. މި ޢިމާރާތަކީ، ވެރިރަށް މާލޭގެ މަލަމަތިން، ދިވެހިންގެ
ޤައުމީވަންތަކަމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިބަތު ރަމްޒުކޮށްދިނުމުގެ މަޤްޞަދުގައި،
اله
އަލްމަރްޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު ޖަމީލުގެ ވިސްނުންފުޅާއި ޚިޔާލުފުޅާ އެއްގޮތަށް،
އެމަނިކުފާނުގެ މޭސްތިރިކަމުގެ ދަށުން ފަރުމާކޮށްފައިވާ ޢިމާރާތެއް.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވުނީ، މި ޢިމާރާތުން، އެމަނިކުފާނުގެ
އެ ހުވަފެންފުޅަށް ދިރުން ގެނެސްދިނުމަކީ، ވަރަށް ބޭނުންތެރި ކަމެއް ކަމުގައި. މީގެ
43 އަހަރު ކުރިން، 1978 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 27 އަހަރު ވަންދެން އެމަނިކުފާނު
ޚާރިޖީ ވަޒީރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނަން، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަސްރަޙުގެ
އެންމެ އުހަށް އުފުއްލަވައިދެއްވި.
މި ބިމުގައި ހުރި ފޮރިން މިނިސްޓްރީ ކުރިން ހިންގި މުސްކުޅި ޢިމާރާތް
ތަޅާލައި، 2005 ވަނަ އަހަރު ހުޅުވި މި ރީތި ޢިމާރާތް ބިނާކޮށްދެއްވާފައިވަނީ، ޗައިނާ
ސަރުކާރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ދަށުން. އޭގެ ފަހުން، 2019 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން، މި
ޢިމާރާތް މަރާ މާތު ކޮށްދެއްވީވެސް، ޗައިނާ ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ދީލަތި އެހީތެރިކަމާ
އެކުގައި. އެކަމަށްޓަކައި ޗައިނާގެ ރައީސް ޝީ ޖިން ޕިންގްއަށާއި، ޗައިނާގެ އެކުވެރި
ރައްޔިތުންނަށް، ދިވެހި ސަރުކާރާއި، ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި ވަރަށް ޚާއްޞަ
ޝުކުރެއް ދަންނަވަން.
ޞަފްޙާ | 52

މިހާރު ކުރިމަތިވެފައިމިވާ ކޯވިޑް- 19ގެ އެންމެ ދަތި ދުވަސްތަކުގެ
ތެރޭގައިވެސް، މި ޢިމާރާތުގެ މަސައްކަތް މެދުކެނޑުނަނުދީ ފުރިހަމަކުރުމަށް، ރާއްޖޭގައި
ހުންނެވި ޗައިނާގެ ސަފީރު ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރައްވައި ސަމާލުކަމެއް
ދެއްވި. އެކަމަށްޓަކައި، އެ މަޤާމުގައި އޭރު ހުންނެވި، ސަފީރު ޖަންގް ލީ ޖޮންގްއަށާއި،
އެމްބަސީގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް، އަދި ޗައިނާގެ ޝަންހައި ކޮންސްޓްރަކްޝަން
ގްރޫޕަށްވެސް ވަރަށް ޚާއްޞަ ޝުކުރެއް ދަންނަވަން.
ރާއްޖެއަށް ފުރިހަމަ މިނިވަންކަން ލިބިގެން މި ހޭދަވި 56 އަހަރުގެ
ތެރޭގައިވެސް، ރާއްޖެއިން ދަމަހައްޓަމުން އައި ޚާރިޖީ ސިޔާސަތަކީ، އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް ފުރިހަމައަށް ރައްކާތެރިކުރުމާއެކު، މިނިވަންކަމާއި، ޞުލްޙަވެރިކަމާއި
ހަމަޖެހުން ޤާއިމުކޮށް ދެމެހެއްޓުން. ރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތީ މަޞްލަޙަތު ބިނާވެފައިވަނީ،
މި ދެންނެވި އަސާސްތަ ކުގެ މަތީގައި.
މަރްޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލުގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރު ކަމުގައިވެސް، އެންމެ
ބޮޑު އިސްކަމެއް ދެއްވީ، މި ދެންނެވި ސިޔާސަތުތައް ނެގެހެއްޓުމަށްޓަކައި،
ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަސްރަޙުގައި ވަކާލާތު ކުރެއްވުމަށް. މިއަދު ބައިނަލްއަޤްވާމީ
މައިދާނުގައި ރާއްޖެއަށް ލިބިފައިވާ މަތިވެރި މަގާމާއި، ރާއްޖެއާމެދު އުފެދިފައިވާ
އިތުބާރާއި ޤަދަރުގެ ޙަޤީޤީ ސިއްރަކީ، ޙިކްމަތްތެރިކަމާއެކު އެމަނިކުފާނު ކުރެއްވި ބުރަ
މަސައްކަތްތައް.
މިއަދުވެސް ސަރުކާރުން ދަމަހައްޓަމުން މި އަންނަނީ ހަމަ އެ ސިޔާސަތު.
ރާއްޖެއިން އަބަދުވެސް ވަކާލާތު ކުރާނީ، ކޮންމެ ޤައުމެއްގެވެސް މިނިވަންކަމާއި
ސިޔާދަތު ދެމެހެއްޓުމަށް. ރާއްޖެއިން އަބަދުވެސް އަޑުއުފުލާނީ، މޫސުމީ ބަދަލުތަކުން
ޞަފްޙާ | 53

ތިމާވެށްޓަށް ލިބޭ ގެއްލުންތައް ކުޑަކުރުމަށާއި، އެއްވެސް ތަފާތުކުރުމެއްނެތި، އިންސާނީ
ޙައްޤުތައް ޙިމާޔަތްކޮށް ރައްކާތެރި ކުރުމަށް. ރާއްޖެއިން އަބަދުވެސް ދަމަހައްޓާނީ،
ޑިމޮކްރެސީގެ ހަމަތަކާއި، ޞުލްޙަޔަށް އިސްކަން ދިނުމުގެ ސިޔާސަތު.
ރާއްޖެއިން ގެންގުޅޭ މި ހަމަތަކާއި ސިޔާސަތުތައް، މުޅި ދުނިޔެ މިއަދު
ބަލައިގެންފި. ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢުގެ ވަރަށް ބޮޑު ތާއީދާއެކު، އ.ދ.ގެ އާންމު
މަޖިލީހުގެ 76 ވަނަ ދައުރުގެ ރައީސްގެ މަގާމަށް، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރު ޢަބްދު اله
ޝާހިދު އިންތިޚާބުވެގެން އެދިޔައީ، މި ދެންނެވި ސިޔާސަތުތައް ރާއްޖެއިން
ނަގަހައްޓާކަން ދުނިޔެއަށް ސާބިތުކޮށްދެއްވުމަށް، އެމަނިކުފާނު ގެންގުޅުއްވި ޙިކްމަތްތެރި
ސިޔާސަތުގެ ސަބަބުންކަން ޔަޤީން.
އެކަމަށްޓަކައި މިނިސްޓަރ ޢަބްދުاله ޝާހިދަށް ވަރަށް ހޫނު މަރުޙަބާއެއް
އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. އަދި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ދުނިޔޭގައި ރާއްޖޭގެ ދަރަޖަ މަތިވެރިކޮށް،
ރާއްޖޭގެ ނަން އުފުލައިދިނުމަށް، ތިޔަ ކުރައްވާ ޙިކްމަތްތެރި މަސައްކަތްޕުޅުތަކަށްޓަކައި،
ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި ޝުކުރު ދަންނަވަން.
އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ކުރުމާ ޙަވާލުވިއިރު، ބައިނަލްއަޤްވާމީ
މުޖުތަމަޢުން ރާއްޖެ އެކަހެރިވެފައި އޮންނަތާ ފަސް އަހަރުވެއްޖެ. އެއީ، ރާއްޖޭގެ
މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތަށް އޮތް ވަރަށް ބޮޑު ނުރައްކަލެއް. އެހެންކަމުން، މި ސަރުކާރުގެ
އެންމެ އިސް ސިޔާސަތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ހެދީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި
ދިވެހީންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުން.
މިއަދުގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢު ޤަބޫލުކުރަނީ، ކޮންމެ ޤައުމެއްގެވެސް
މިނިވަންކަން، އެންމެ ފުރިހަމަ މާނައިގައި ޙިމާޔަތްކުރުމުގެ ސިޔާސަތު. އ.ދ.ގެ އާންމު
ޞަފްޙާ | 54

މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތަށް، ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރު އިންތިޚާބު ކުރުމަކީވެސް، ރާއްޖޭގެ
މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު އެންމެ ފުރިހަމަ މާނައިގައި ޙިމާޔަތްކުރެވިފައިވާ ކަމާއި، މުޅި
ދުނިޔެ އެކަމަށް އިޢުތިރާފްވާކަމުގެ ހެތްކެއް.
ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު ދުނިޔެއަށް ހާމަކޮށްދެއްވުމުގައި، ފޮރިން
މިނިސްޓަރު ޢަބްދުاله ޝާހިދާއި، އެމަނިކުފާނުގެ ޚާރިޖީ ޓީމުން ކުރައްވާ މަސައްކަތް
އަޅުގަނޑު ހެޔޮހިތުން ބަލައިގަންނަން. ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ޓީމުން، ބައިނަލްއަޤްވާމީ
މަސްރަޙުގައި، މިހާރަށްވުރެ މާ އަލިގަދަ ވިދުމަކުން، ދިވެހިންގެ ނަން
ފަޚުރުވެރިކޮށްދެއްވާނެކަން އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން .
ޚާރިޖީ ދާއިރާ މިހާރަށްވުރެ ހަރުދަނާކުރުމަށް، ސަރުކާރުން ކުރަމުން އަންނަ
މަސައްކަތްތައް ފުރިހަމަވުމުން، ޚާރިޖީ ޓީމުގެ ޚިދުމަތްތައް އެތައް ދަރަޖައަކަށް
ތަރައްޤީވެގެންދާނެ. ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާފައިވާ، ޚާރިޖީ
ޚިދުމަތުގެ ބިލް ޤާނޫނަކަށްވުމުން، މި މިނިސްޓްރީގެ ހުރިހާ ފަންތިއެއްގެ
މުވައްޒަފުންނަކީ، މިހާރަށްވުރެ ޕްރޮފެޝަނަލް ގޮތެއްގައި، މިނިވަންކަމާއި
ޒިންމާދާރުކަމާއެކު ޚިދުމަތްކުރާ ބަޔަކަށް ވެގެންދާނެ.
އެ ބިލް ޤާނޫނަކަށްވުމުން، ރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތީ މަޞްލަޙަތު ރައްކާތެރިކުރެވި،
ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު ދެމެހެއްޓުމުގައި، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢުގައި،
ރާއްޖޭގެ ފަރާތުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާތައް އަދާކުރަންވެސް ފަސޭހަވެގެންދާނެ. މި
ބިލުން ޚާރިޖީ ޓީމަށް އަންނާނެ އެންމެ ބޮޑު ބަދަލަކީ، ހުނަރުވެރި ޢިލްމީ
މުވައްޒަފުންތަކެއް ބިނާކުރުމަށް މިހާރަށްވުރެ ފަހި ފުރުޞަތުތަކެއް
ޞަފްޙާ | 55

ތަނަވަސްވެގެންދިޔުން. އޭރުން ތިޔަބޭފުޅުން މިހާރު ޤައުމަށް ތިޔަ ކޮށްދެއްވާ
ޚިދުމަތްތައް، އެއަށްވުރެ މާ ފުރިހަމައަށް ކޮށްދެއްވޭނެ.
މިހާރު ތަޖުރި ބާކުރަން ޖެހިފައި މިވާ ކޯވިޑުގެ ދަތިކަމުގެ ތެރޭގައިވެސް،
ރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ތިބި ދިވެހިންނަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގައްޔާއި، ރާއްޖެއަށް
ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުގައިވެސް، ޚާރިޖީ ޓީމުން ވަރަށް ސާބިތުކަމާއެކު، ވަރަށް
ބުރަ މަސައްކަތްތަކެއް މިހާރުވެސް ކުރައްވަމުން އެބަ ގެންދަވާ. އެކަމަށްޓަކައިވެސް
ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި، ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާއަށް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން.
ތިޔަ ޓީމަށް އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް އެދެނީ ކާމިޔާބާއި ކުރިއެރުން.
އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ، ރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު ރައްކާތެރިކޮށް
ދަމަހައްޓައި، ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖުތަމަޢުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަދަރާއި ޢިއްޒަތް
މަތިވެރިކުރުމަށް، ޚާރިޖީ ޓީމުން ކުރައްވާ މަސައްކަތުގައި، لِاه هْسب حَانَهِه وَتَعاَلَى ބަރަކާތް
ލައްވައި ކާމިޔާބު ދެއްވުން. ދިވެހިންގެ އެންމެ މަތީ މަޞްލަޙަތު ރައްކާތެރި ކުރެވޭނެ
ގޮތުގެ މަތިން، ޚާރިޖީ ގުޅުންތައް ދެމެހެއްޓުމުގެ ހެޔޮ ތައުފީޤު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ދެِއްވާށި. އާމީން.
وَ ال سلَََّهمِ عَلَْي هكْمِ وَ رَ حْ مَةِه لِِا وَبَ رَ كَاتهه
ޞަފްޙާ | 56

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުންއައި ޢިމާރާތުގެ ނަން
އަލްމަރްޙޫމް އަލްއު ސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު (ނ.ޢ.ޢ.ވ) ގެ ނަންފުޅަށް ތަޚްޞީޞް
ކުރެއްވުމަށްޓަކައި ބޭއްވެވި ރަސްމިއްޔާތުގައި، މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް
ޢަބްދު اله ޝާހިދު (ނ.ޢ.ޢ.ވ) ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅު
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގައި މިނިސްޓަރ
އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ވާހަކަފުޅުދައްކަވަނީ 15(ޖުލައި)2021
ޞަފްޙާ | 57

بسم لا الرحمن الرحيمِ
الحمد هل رب العالمين، والصلَة والسلَم على المبعوثِ رحمة للعالمين
نبينا محمد وعلى آله وصحبه اجمعين
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، ރައީސް އިބްރާހީމް
މުޙައްމަދު ޞާ ލިޙް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނައިބު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު، ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ މެމްބަރުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މެމްބަރުން، އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލްގެ ޢާއިލާގެ ބޭފުޅުން، ކުރިން މި
މިނިސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރައްވާފައި ތިއްބެވި އަޅުގަނޑުގެ އަޚުންނާއި އުޚުތުން،
ދަޢުވަތު އަރުވައިގެން ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ސަފީރުން، އަދި މި ޚާރިޖީ ޓީމުގެ، ޚާރިޖީ
ޢާއިލާގެ އެންމެހައި ލޮބުވެތި އަޚުންނާއި އުޚުތުން،
ال س لَََّهمِ علََْي هكْمِ وَ رَ حْ مَةِه لِِا وَ بَ رَكَاتههِ
މިއަދަކީ ޚިދުމަތްތެރިންގެ އަގު ވަޒަންކުރުމުގެ ދުވަހެއް. ދުނިޔޭގެ އެހެން
ޙަޟާރަތްތަކުގައިވެސް، ސިވިލައިޒޭޝަންތަކުގައިވެސް، އެ ސިވިލައިޒޭޝަނަކަށް، އެ
ޙަޟާރަތަކަށް ޚިދުމަތް ކުރައްވާ ޚިދުމަތްތެރިންގެ އަގު، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބަލައިގަނެ،
ވަޒަން ކުރެއްވުން އެއީ ސިވިލައިޒޭޝަންތައް ، އެ ޙަޟާރަތްތައް ބިނާވެގެން އައުމަށް
މަގުފަހިވެގެންދާ ކަމެއް، ކުރަމުން އަންނަ ކަމެއް، ރަނގަޅު ހެޔޮ އާދަކާދައެއް. އެގޮތުން
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަމާ ރައީސް އިބްރާހީ މް މުޙައްމަދު ސާލިޙް ޙަވާލުވެވަޑައިގަތުމަށްފަހު
ރާއްޖޭގެ ޚިދުމަތްތެރިންނަށް އެ ޚިދުމަތްތެރިން ކުރައްވާ ޚިދުމަތުގެ އަގު
ވަޒަންކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން ސަރުކާރުން ކުރައްވަމުން ގެންދަވާ މަސައްކަތްޕުޅުތަކުގެ އެއް
ހަރުފަތެއްގެ ގޮތުން މިއަދު ޚާރިޖީ ވުޒާރާ ހިނގާ މި ޢިމާރާތް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ޞަފްޙާ | 58

މިނިވަންކަމުގެ 56 އަހަރުގެ ތެރެއިން އެންމެ ގިނަ ދުވަހު ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން ކުރެއްވި
ވަޒީރުކަމުގައިވާ އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލް (ނ.ޢ.ޢ.ވ) ގެ ނަންފުޅަށް
ތަޚުޞީޞްކުރައްވަން ނިންމަވައި، އެކަން ފާހަގަ ކުރައްވަން ބޭއްވޭ ޙަފްލާއެއް މިއީ.
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި ޙަފްލާގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންދެއްވައި، ދެންމެ މި ޢިމާރާތް
اله
އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު ޖަމީލްގެ ނަންފުޅަށް ތަޚުޞީޞްކޮށްދެއްވި
ކަމަށްޓަކައި އެ މަނިކުފާނަށް ފަށްފަށުން އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންގެ ނަމުގައި ޝުކުރު
ދަންނަވަން.
މި ޢިމާރާތް ފަރުމާކޮށްފައި މިހިރީ ތިން ރިޔަލެއްގެ މައްޗަށް. މި އިމާރާތުގެ
މުޅި މަފްހޫމް، އެއީ އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލްގެ ވިސްނުންފުޅެއް.
އެމަނިކުފާނަކީ ކުރެހުންތެރިއެއް، އެމަނިކުފާނަކީ ލިޔުންތެރިއެއް، އެމަނިކުފާނަކީ
ޅެންވެރިއެއް، އެމަނިކުފާނަކީ މުޤައްރިރެއް، އެމަނިކުފާނަކީ ޓީޗަރެއްވެސްމެ. މި ޢިމާރާތް
ކުރައްސަވަމުން ގެންދެވިއިރު ތަޞައްވަރުގައި އޮތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ނައު، ޚާރިޖީ
ބައްތެލި، ޚާރިޖީ ދޯނި – ކަނޑުގައި ދުވާ ކޮންމެ އެއްޗެއްކަމުގައި ވިޔަސް،
ބައިނަލްއަޤްވާމީ ކިތަންމެ ގަދަ ކަނޑުތަކެއްގައިވެސް ދުވާނެކަން، ހިފަހައްޓާނެކަން،
ތަޞައްވަރުކޮށްދެވޭ ގޮތަށް، މި އިމާރާތް ކުރެހުން. މިއިމާރާތުގައިވާ ކޮންމެ ރިޔަލެއް
އެ ރަމްޒުކޮށްދެނީ ދިވެހި ދައުލަތް. އެ ދައުލަތުގެ ޝާނާއި ޝައުކަތު، އެދައުލަތުގެ
އާރާއި ބާރު.
މިއަދު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، އެމަނިކުފާނުގެ ރިޔާސަތުގެ ދަށުން
ދިވެހިރާއްޖެ މިވަނީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނުގައި ހުރި އެންމެ އުސް ކުރިބޯއްޓަށް
ދިވެހިރާއްޖެ ވާސިލްކޮށްދެއްވާފައި. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިވަންކަމާ އި ސިޔާދަތާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ވެރިކަން މިވަނީ މުޅި ދުނިޔެއިން ބަލައިގަނެ، މުޅި ދުނިޔެއިން
ޞަފްޙާ | 59

އެކަން ޤަބޫލުކޮށްފައި. އެއީ މަނިކުފާނުގެ ޙިކުމަތު ޢަމަލީގެ ނަތީޖާ. މުޅި ދުނިޔެއިން
ދިވެހިން ބިކަވެ، ބާކީވެފައިވަނިކޮށް ބައިނަލްއަޤްވާމީ މައިދާނަށް މަނިކުފާނު ނެރުއްވި
ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުގެ ވަރުގަދަކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނި، ތަސައްވަރުވެ،
ސާބިތުވެގެން ގޮސްފައި މިވަ ނީ.
އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު، ޚާރިޖިއްޔާ ހިންގެވުމުގައިވެސް
ގެންގުޅުއްވި ވިސްނުންފުޅަކީ އެއީ. އެމަނިކުފާނު ބޭރު މީހުންނާ ބައްދަލުކުރައްވާކަށެއް
ޖެހިލުންވެވަޑައެއް ނުގަންނަވާ. އެމަނިކުފާނު ބޭރު މީހުންނާ ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާކަށެއް
ޖެހިލުންވެވަޑައެއް ނުގަންނަވާ. ދަތި ވަގުތުތަކުގައިވެސް އެމަނިކުފާނު ބޭރު މީހުންނާ
ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައިގެން ޙައްލު ހޯއްދެވުމަށް މަސައްކަތްޕުޅު ކުރެއްވި. އަޅުގަނޑުމެންގެ
މިސަރުކާރުގައި ރައީސް ތިޔަ ގެންގުޅުއްވާ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތަކީވެސް ހަމަ އެ އީ.
މިއަދަކީ، އަޅު ގަނޑު ކުރިން ދެންނެވި ފަދައިން، ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި ޚިދުމަތް
ކުރެއްވި އެންމެ ފުންނާބު އުސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ އުސްތާޛުގެ ޒިކުރާ އާކުރެވެމުންދާ
ދުވަސް. އެހެންނަމަވެސް މިއަދަކީ ހަމައެކަނި އެމަނިކުފާނުގެ ޒިކުރާ އާކުރެވޭ
ދުވަހެއްކަމުގައި ހައްދަވާފައި ނިންމަވާލައް ވާކަށެއް ރައީސް އިބްރާހި މް މުޙައްމަދު
ޞާލިޙް ބޭނުންފުޅެއް ނުވި. ރައީސްގެ ވިސްނުންފުޅުގައި އޮންނަ ޚިދުމަތްތެރިންގެ
ޚިދުމަތުގެ އަގު ވަޒަންކުރެއްވުމުގެ ވިސްނުންފުޅުގެ ތެރެއިން މިއަދު ޒިކުރާ އާކުރެވިގެން
މިދަނީ ޚާރިޖީ ވުޒާރާގައި ވަޒީރުކަން ކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން
އަޅުގަނޑުމެންނާ މިހާރު ވަކިވެވަޑައިގެންފައިވާ ބޭފުޅުންގެ ޒިކުރާވެސްމެ. އެގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މިތިބަ މާލަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ނަންދެނީ "އަލް އަމީރު
ޙަސަން ފަރީދު މާލަން". އަލް އަމީރު ޙަސަން ފަރީދަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދުސްތޫރީ
ވެރިކަމެއް ފެށުމަށްފަހު ޢައްޔަންކުރެވުނު އެންމެ ފުރަތަމަ ޚާރިޖީ ވަޒީރު. އެމަނިއްޕުޅު
ޞަފްޙާ | 60

ޝަހީދުވެވަޑައިގަތީ ދިވެހި ދައުލަތަށް، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރެއްވުމުގައި،
ދެވަނަ ބޮޑު ހަނގުރާމައިގެ ތެރޭގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ކާޑުގެ ސާމާނު
ހޯއްދެވު މަށް އިނގިރޭސި މަނަވަރެއްގައި އައްޑުއަތޮޅުން ފުރާވަޑައިގެން ކޮޅުނބަށް
ވަޑައިގަންނަވަނިކޮށް ދުޝްމަނުން ދިން ޙަމަލާއެއްގައި އެ މަނަވަރު ފައްތާލައިގެން.
އަޅުގަނޑުމެން ދެން އެ ބޭފުޅަކަށް ނިސްބަތްކޮށް މާލަ މަ ށް ނަންދޭ އަނެއް
ބޭފުޅަކީ އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާ ކިލެގެފާނު ، ޚާރިޖީ ވަޒީރު. އެއަށްފަހު
އަލްއަމީރު އިބްރާހިމް ފާމު ލަދޭރި ކިލެގެފާނު. އެކިލެގެފާނުގެ ނަންފުޅުންވެސް
އަޅުގަނޑުމެން މާލަމަށް މިއަދު ނަން ދެން. އަދި އެއަށްފަހު އޮނަރަބަލް އަޙްމަދު ޒަކީ
މާލަން މި އިމާރާތުގައި ހުންނާނެ. އަހުމަދު ޒަކީ އަކީވެސް ދެ ފަހަރެއްގެ މަތިން ދިގު
މުއްދަތަކަށް ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި ވަޒީރުކަން ކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅެއް. އަދި ހަމައެއާއެކު
اله
ޑރ. ޢަބްދުއް ޞަމަދު ޢަބްދު މާލަންވެސް މި އިމާރާތުގައި ހުންނާނެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލްގެ ޤައުމީ ޚިދުމަތުގައި ދިވެހި ދައުލަތުގައި
އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަވެގެން ގޮސްފައިވަނީ، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން މި
މުއައްސަސާ ބިނާކުރެއްވު ން. މި މުއައްސަސާ ބިނާކުރެއްވުމަށް ކުރައްވާފައިވާ
މަސައްކަތްޕުޅުތަކުގެ ބައެއް އުސް އަލިތައް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބައްދަލުވުމުންވެސް
ފެނިގެންދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިހުންނެވި
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރަކީ މި މިނިސްޓްރީގައި ގާތްގަނޑަކަށް
ވިއްސަކަށް އަހަރު ދުވަހު ޚިދުމަތް ކުރައްވާފައި ހުންނެވި ބޭފުޅެއް. ކިޔަވާ ވިދާޅުވުމަށް
ހުންނެވި ދުވަސްތަކާއި، މިނިސްޓްރީގައި ހުންނަވައިގެން ބޭރުގައި ހުންނެވި މުއްދަތުތައް
ކަނޑާލީމާ ގާތްގަނޑަކަށް 18 ވަރަކަށް އަހަރު ދުވަހު މެދު ނުކެނޑި މިމިނިސްޓްރީގައި
މަސައްކަތްޕުޅު ކުރެއްވި. އަޅުގަނޑުމެން އެރުވި ދަޢުވަތު ޤަބޫލުފުޅުކުރައްވައި
ޞަފްޙާ | 61

ވަޑައިގަތީތީ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. މިއަދު ހެނދުނު އަޅުގަނޑާ
ބައްދަލުވެގެން، އުއްތަމަފަނޑިޔާރު އަޅުގަނޑު ކައިރީގައި ވިދާޅުވީ އެމަނިކުފާނު 18
އަހަރު މި މިނިސްޓްރީގައި މަސައްކަތްޕުޅު ކުރެއްވުމަށްފަހު، ވަކިވެވަޑައިގެންނެވި ދުވަހު
މި މިނިސްޓްރީގެ މުވައްޒަފުން އެމަނިކުފާނަށް ވެދުމަކަށް ޓައިއެއް އެރުވި ވާހަކަ. އެ
ޓައި އުއްތަމަފަނޑިޔާރަށް އެދުވަހު ރައްދުކޮށްދެއްވީ އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله
ޖަމީލް. މިއަދު އުއްތަމަފަނޑިޔާރު މަނިކުފާނު، އެ ޓައި ތުރުކުރައްވައިގެން ހުންނެވީތީ
އަޅުގަނޑުމެން މަނިކުފާނަށްޓަކައި ފަޚުރުވެރިވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
އެއީ ޚާރިޖީ ޓީމަކީ. އެއީ ޚާރިޖީ ފެމިލީއަކީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅި ވިސްނުމާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޅި ގުޅުން އޮންނާނީ ހަމައެކަނި މަޤާމުގައި ތިބޭއިރަކު ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު ރައްކާތެރިކުރުމަށް
އަތުރާލާފައިވާ ސަފުތަކުގެ ތެރެއިން 'ފަސްޓް ލައިން އޮފް ޑިފެންސް'. އެހެންވީމާ
އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޝާމިލްވެގެން ތިބޭނަން.
އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަކޮޅު ނިންމާލުމުގެ ކުރިން، އޮނަރަބަލް އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލްގެ 2 ބޭފުޅުން ، އިޖްލާލް ފަތުޙުاله ޖަމީލާއި މަނާލް ފަތުޙު اله ޖަމީލް
މިއަދުގެ ބައްދަލުވުމަށް މެސެޖެއް ފޮނުއްވާފައިވާތީ އެ ދެބޭފުޅުންނަށްވެސް
އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަދި ހަމައެއާއެކު އޮނަރަބަލް އާމިނަތު
ޖަމީލާއި، އޮނަރަބަލް ޖާދުاله ޖަމީލް މިއަދުގެ މި ބައްދަލުކުރެއްވުމުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގަތުމަށް ވަޑައިގެން ދެއްވީތީ އެ ދެބޭފުޅުންނަށްވެސް އިޚްލާޞްތެރި
ޝުކުރެއް ދަންނަވަން.
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.وَِال سلَََّهمِ عَلَْي هكْمِ.
ޞަފްޙާ | 62

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުންއައި ޢިމާރާތުގެ
ނަން އަލްމަރްޙޫމް އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލު (ނ.ޢ.ޢ.ވ)
ގެ ނަންފުޅަށް ތަޚްޞީޞް ކުރެއްވުމަށްޓަކައި ބޭއްވެވި
ރަސްމިއްޔާތުގެ އުސްއަލިތައް
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން
ޞަފްޙާ | 63

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގައި މަސައްކަތްކުރައްވާ އެންމެ އުމުރުން ހަގު ދެ ޑިޕްލޮމެޓުން:
އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ރާޢިދު ސަޢީދު އަދި އަލްފާޟިލާ ފައިހާ އަޙްމަދު ފިރާޤު
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން:
ކަނާއަތުން ވައަތަށް: މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޮރ ފޮރިން އެފެއާޒް އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޚަލީލް، އުއްތަމަ ފަނޑިޔާރު
އަލްއުސްތާޛް މުޢުތަސިމް އަދްނާން، މިނިސްޓަރ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله ޝާހިދު (ނ.ޢ.ޢ.ވ)،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަލްފާޟިލް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނައިބު އަލްފާޟިލް
ފައިޞަލް ނަސީމް
ޞަފްޙާ | 64

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން –
ރަސްމިއްޔާތަށް ވަޑައިގެންނެވި ޑިޕްލޮމެޓިކް ކޯރ ގެ އިއްޒަތްތެރިން
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން
ޞަފްޙާ | 65

ފަތުޙުاله ޖަމީލް ބިލްޑިންގ ގެ މެހްމާނުން ސޮއިކުރައްވާ ފޮތުގައި ފުރަތަމަ ލިޔުއްވީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް
މުޙައްމަދު ޞާލިޙް
މި މޭޒުކޮޅަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ވަޒީރުކަން އެންމެ ގިނަ ދުވަހު ކުރެއްވި އަލްމަރްޙޫމް
އަލްއުސްތާޛު ފަތުޙުاله ޖަމީލު، (ނ.ޢ.ޢ.ވ)، އޮފީހުގައި ބޭނުންކުރެއްވި ރަސްމީ މޭޒުކޮޅެވެ.
އަލްއުސްތާޛު ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ނަންފުޅަށް ނިސްބަތްކޮށް ނަންދީފައިވާ "ފަތުޙުاله ޖަމީލު
ބިލްޑިންގ" ގައި މި މޭޒުކޮޅު ދާއިމީކޮށް ބަހައްޓާފައި މިވަނީ އެމަނިކުފާނު ދިވެހި ޚާރިޖީ ދާއިރާއަށް
ކޮށްދެއްވި ޚިދުމަތުގެ އަގުވަޒަންކޮށް، އެ ޚިދުމަތުގެ ހަނދާން އާކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ.
ޞަފްޙާ | 66

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން:
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އާއިއެކު މިނިސްޓްރީގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުން
ޞަފްޙާ | 69

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް ހިނގަމުން އައި އިމާރާތުގެ ނަން ބަދަލުކުރުމަށް ބޭއްވުނު ރަސްމިއްޔާތުގެ ތެރެއިން
ޞަފްޙާ | 68

اله
ދުވަހުގެ މުނާސަބާގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު ޖަމީލުގެ
ބޭފުޅުން ދެއްވި ޚިޠާބު
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްޕަ އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލުގެ ހަނދާނުގައި ފާހަގަ
ކުރާ މި މުހިންމު ދުވަހު، އެއްޗެއް ދަންނަވާލުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެން ދިޔުމަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލަކާއި ފަޚުރެކެވެ. ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގެ ތެރެއިން
27 އަހަރު ވަންދެން ފޮރިން މިނިސްޓަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން ބައްޕަ ދިވެ ހި ޤައުމަށް
ކޮށްދެއްވި ޚިދުމަތަކީ އަދި ޤައުމީ ތަރައްޤީއަށް ވެދެއްވި ޤުރުބާނީއަކީ، ބަޔާން ކުރަން
ފަސޭހަ އާދައިގެ ކަމެއް ނޫނެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލަކީ ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްޕައެއް
ނޫނެވެ. އެއީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގުޅުންތަކާއި ރާއްޖޭގެ ޑިޕްލޮމަސީގެ ވެސް ބައްޕައެވެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލޯތްބާއި އޯގާތެރިކަން ދެއްވުމުގެ އިތުރަށް، ރާއްޖޭގެ ފޮރިން
ޕޮލިސީގެ ޗާޓު، ދުނިޔޭގެ އެކި ބޯޑަރުތައް ކަޑައްތުކޮށް ބައިނަލްއަޤްވާމީ ދުނިޔެއަށް
ވާސިލު ކޮށްދެއްވި ފަރާތްވެސްމެއެވެ. އަދި އޮނަރަބަލް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ވަނީ ޤާބިލު
ޞަފްޙާ | 69

ޑިޕްލޮމެޓުންތަކެއް ބިނާ ކުރެއްވުމަށްޓަކައި ނުހަނު ބޮޑު އިސްކަމެއް ދެއްވާފައެވެ. އާދެ!
މިއަދު ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގައި އޮތް ޕްރޮފެޝަނަލިޒަމްއާ މެދު، ބައްޕަ ފަޚުރުވެރިވެ
ވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމާމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ. ޕްރޮފެޝަނަލް ފޮރިން
ސަރވިސްއެއް ޤާއިމު ކުރުމުގެ ހުވަފެން އެ މަނިކުފާނު ދެކެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދުގެ
ފޮރިން މިނިސްޓަރުގެ ޒަޢާމަތުގައި، އެމަނިކުފާނުގެ އިރުޝާދާ އެކު ގައި އެ މަސައްކަތް
ކާމިޔާބުކަމާއެކު ގައި މިހާރު ދަނީ ޙަޤީޤަތަކަށް ވަމުންނެވެ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްޕައަކީ، އާރޓާއި މިއުޒިކު ފަދަ ތަފާތު ގިނަ ހުނަރުތަކެއް
ލިބިވަޑައިގެން ހުންނެވި ބޭފުޅެއްގެ އިތުރުން، ވިސްނުންފުޅު ތޫނު، މަޖާ މިޒާޖެއްގެވެސް
ބޭފުޅެކެވެ. މި ގޮތުން ބައްޕަވަނީ މިހާރުގެ ފޮރިން މިނިސްޓްރީގެ ޢިމާރާތް ފަރުމާ
ކުރެއްވުމުގައި އިސް އާކިޓެކްޓެއްގެ ގޮތުގައިވެސް ޙަރަކާތްތެރިވެ ވަޑައިގެންފައެވެ.
ޢިމާރާތުގެ ރިޔާ ނަގާނެ ދިމާލެއް ކަނޑައެޅު އްވުމަށް، ނުވަތަ ފުރާޅުގައި ލާނީ ކޮން
ކުލައެއްތޯ ނިންމެވުމަށް އެތައް ރެއަކު ދަންވަންދެން މަސައްކަތުގައި އިންނެވިއެވެ.
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ މަންމަ ފާޠި މަތު މޫސާ، ދައްތަ އީމާން އަދި މުޅި
ޢާއިލާއާއެކު، އަޅުގަނޑުމެން ފަޚުރުވެރިކަމާއެކު ބަލަން މިތިބީ އޭރު އިންދެވި އުންމީދުގެ
ކުޑަކުޑަ އޮށްތައް ހެދި ބޮޑުވެގެންދާ މަންޒަރެވެ. އަދި އެބޭފުޅުން ދުނިޔެއަށް ލާމަސީލު
ނަމޫނާ ދައްކަމުންދާ މަންޒަރެވެ.
ދާދިފަހުން ފޮރިން މިނިސްޓަރ އޮނަރަބަލް ޢަ ބްދުاله ޝާހިދު، އ.ދ.ގެ ޢާންމު
މަޖިލީހުގެ ރައީސްކަމަށް ހޮވިވަޑައިގެންނެވީ އެމަނިކުފާނުގެ ޚާރިޖީ ޚިދުމަތުގެ
ތަޞައްވު ރުގެ ފުރިހަމަކަމުންނެވެ. މި ފުރުޞަތުގައި އެމަނިކުފާނު ހޯއްދެވި ކާމިޔާބީ
ޞަފްޙާ | 70

ފާހަގަކޮށް އެމަނިކުފާނަށާއި، ޚާރިޖީ ޓީމަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވައި ހެ ޔޮއެދުންތައް
އަރިސްކުރަމެވެ.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙްގެ ސަރުކާރުން ބައްޕަގެ
ހަނދާނުގައި ފޮރިން މިނިސްޓްރީ ޢިމާރާތަށް ބައްޕަގެ ނަމުން ނަން ދެއްވުން އެއީ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދިޔަ ވަރަށް ބޮޑު އުފަލަކާއި، ހިތްހަމަޖެހުމެކެވެ. އަދި
އެކަމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން އެމަނިކުފާނަށް އިޚުލާޞްތެރިކަމާއެކު ހިތުގެ ފުންމިނުން
ޝުކުރު އަދާކުރަމެވެ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްޕަގެ ނަން ދިރުވުމަށް ތިޔަ ކޮށްދެއްވާ މަސައްކަތަށްޓަކައި
ފޮރިން މިނިސްޓަރ އޮނަރަބަލް ޢަބްދު اله ޝާހިދަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި
މި ތާރީޚީ ޙަފްލާގައި ބައިވެރިވުމުގެ ޝަރަފު ދެއްވި ކަމަށްޓަކައި ޝުކުރުވެރިވަމެވެ.
ޝުކުރިއްޔާ.
5 ޛުލްޙިއްޖާ 1442
15 ޖުލައި 2021
اله
އިޖްލާލް ފަތުޙު ޖަމީލް
اله
މަނާލް ފަތުޙު ޖަމީލް
ޞަފްޙާ | 71

އ.ދ.ގެ ޢާންމު މަޖިލީހުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ތަޤްރީރު ކުރައްވަނީ
އ.ދ.ގެ ޢާންމު މަޖިލީހުގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ތަޤްރީރު ކުރައްވަނީ
ޞަފްޙާ | 72

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒްގެ އިސްބައެއް ބޭފުޅުންގެ
ޝުޢޫރުތައް
"އަޅުގަނޑަކީ ފޮރިން މިނިސްޓްރީގައި
މިވަގުތު މަސައްކަތްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންގެ
ތެރެއިން އެންމެ ގިނަ ދުވަސްވީ އެއް
މުވައްޒަފެވެ. ޚިދުމަތުގައި ހޭދަކުރި 39
އަހަރުގެ ތެރެއިން ތޭވީހަކަށް އަހަރު
އަޅުގަނޑުގެ އެންމެ އިސްވެރިއެއްގެ
اله
ގޮތުގައި ހުންނެވީ އޮނަރަބަލް ފަތުޙު
ޖަމީލެވެ. ފޮރިން ސަރވިސްގެ ދާއިރާއިން އަޅުގަނޑުގެ ކިބައިގައި ރަނގަޅު
ބިންގަލެއް އެޅިގެން ޚިދުމަތެއް ދެވޭނަމަ، އެކަމުގެ ޝުކުރު ޙަ އްޤުވާ އެންމެ
މުހިންމު އެއް ފަރާތަކީ އެމަނިކުފާނެވެ. މީގެ އިތުރުން ފިނި ހަނގުރާމައިގެ
އެންމެ ޙައްސާސް ދުވަސްކޮޅު މި ކުޑަކުޑަ ދިވެހިރާއްޖެ ވަކިފަރާތަކަށްނުޖެހި
ޙިކުމަތްތެރިކަމާއެކު، ކިތަންމެ ގާތް ޤައުމަކާ ދެކޮޅަށްކަމުގައިވީ ނަމަވެސް،
އެއިރަކު ބުނަންޖެހުނު އެއްޗެއް ބުނެގެން ނުވަތަ އަޅަންޖެހުނު ފިޔަވަޅެއް
އަޅައިގެން، އެއްވެސް ޤައުމެއްގެ ނުރުހުންތެރިކަން ނުލިބޭ ގޮތަށް
އެމަނިކުފާނު ކުރިއަށް ގެންދެވި ގޮތް އެއީ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި،
ޝައްކެއްވެސް ނެތް ގޮތުގައި މިއަދު ހާސިލް ކުރަމުންމިދާ ކާމިޔާބު ފޮރިން
ޕޮލިސީގެ އަސްލެ ވެ. ފޮރިން ސަރވިސްގައި މަސައްކަތްކުރާ އެންމެހައި
ޞަފްޙާ | 73

ފަރާތްތަކަށް ލިބުނު މަސައްކަތުގެ އަޚުލާޤާއި ހުނަރަކީ، އޮނަރަބަލް ފަތުޙު اله
ޖަމީލު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްކެވި މަގު ން ހިނގުމުގެ ނަތީޖާއެވެ. ފޮރިން
ސަރވިސް ތަރައްޤީ ވެގެން އައިސްފައި ވަނީ އެމަނިކުފާނު އެޅުއްވި
ބިންގަލުގެ މައްޗަށެވެ."
އަޙްމަދު ޚަލީލު
މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޮ ރ ފޮރިން އެފެއާޒް
ޞަފްޙާ | 74

ރާއްޖޭގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތަކީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ދުނިޔެ ބަލައިގަންނަ،
އިތުބާރު ހުރި، ހަރުދަނާ ސިޔާސަތެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަވެފައިވަނީ
އެމަނިކުފާނުގެ މިނިސްޓަރުކަމުގައި ހުންނެވި ދިގު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ އަރިހުގައި މަސައްކަތްކުރުމުގެ ނަސީބު
އަޅުގަނޑަށް ލިބުނީ 1981 ވަނަ އަހަރުއެވެ. އެއަށްފަހު އެކުގައި ހޭދަކުރަން
ލިބުނު 24 އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެމަނިކުފާނުގެ އަރިހުން ނުހަނު އަގުހުރި
ދަރުސްތަކެއް އަޅުގަނޑަށް ވަނީ ލިބިފައެވެ. އެއީ، އަގުނުކުރެވޭފަދަ
އިރުޝާދާއި، ނަސޭހަތެވެ. ޖުމުލަ ގޮތަކަށް ދަންނަވާނަމަ، އަޅުގަނޑަށް
ޚާރިޖީ ދާއިރާއިން ލިބިފައިވާ ކުރިއެރުމަކީ، އަދި ހޯދިފައިވާ ނަތީޖާއަކީ
އެ އުސްތާޛުގެ ފަރާތްޕުޅުން ލިބުނު އަގުހުރި ފިލާވަޅާއި، އެހީތެރިކަމާއި،
އޯގާތެރިކަމުގެ ސަބަބުން ހާސިލު ކުރެވިފައިވާ ކަންކަމެވެ. އެކަމުގައި އެންމެ
ބޮޑު ޝުކުރެއް ޙައްޤުވާ ފަރާތަކީ އެމަނިކުފާނެވެ. އެއީ ، އަލްއުސްތާ ޛް
اله
ފަތުޙު ޖަމީލެވެ.
އަޙުމަދު ލަޠީފު
ފޮރިން ސެކްރެޓަރީ
ޞަފްޙާ | 75

"އަޅުގަނޑުގެ މިނިސްޓަރުގެ އިތުރުން މުދައްރިސެއްވެސް މެއެވެ. ސްކޫލު
ދައުރަށްފަހު، އެންމެ ފުރަތަމަ ވަޒީފާއަކަށް އަޅުގަނޑު ވަނީވެސް ފޮރިން
މިނިސްޓްރީއަށެވެ. ފޮރިން ސަރވިސްގައި ކެރިއަރ ބައްޓަން ކުރުމުގައި
އެންމެ މުހިންމު ދައުރެއް އަދާކޮށްދެއްވީ އެމަނިކުފާނެވެ. އެމަނިކުފާނުގެ
އަރިހުގައި ވިހި އަހަރަށް ވުރެ ގިނަ ދުވަހު މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
ލިބުނެވެ. ގިނަގުނަ ފިލާވަޅުތައް ލިބުނެވެ. އަބަދުވެސް ކަމަށްކަމޭހިތައިގެން
މަސައްކަތް ކުރުމަށް ބާރު އެޅުއްވިއެވެ. އެމަނިކުފާނު އަބަދުވެސް ހުންނެވީ
اله
އަޅުގަނޑުމެން ނަށް މަގު ދެއްކެވުމުގައެވެ. އެއީ އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު
"
ޖަމީލެވެ.
ޢަބްދުލްޣަފޫރު މުޙައްމަދު
އެމްބެސެޑަރ އެޓް ލާޖް
ޞަފްޙާ | 76

"
ވަރަށް ސާދާ ބޭފުޅެ ކެވެ. ކަންކަމުގައި މާބޮޑު ފޯމަލިޓީތަކެއް
ނުގެންގުޅުއްވާނެއެވެ. ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނާއެކު ނިކަން ސާދާ ކަމާއި
ހިތްތިރި ކަމާއެކު ވާހަކަ ފުޅު ދައްކަވައި އުޅުއްވައެވެ. އެމަނިކުފާނާ އެކު،
ކަމަކާ މަޝްވަރާ ކުރަން ބޭނުންވާ މީހާއަށް ރަސްމީ ގަޑިއެއް، ނުރަސްމީ
ގަޑިއެއް ނޯންނާނެ އެވެ. ކޮންމެ ވަގުތެއްގައިވެސް އެމަނިކުފާނާ
ބައްދަލުވެއެވެ. ކަމެއްގައި މަޝްވަރާއަށް އެމަނިކުފާނު
އެދިވަޑައިގަންނަވާއިރު ބޭނުންފުޅު ވާނީ އެކަމަކާމެދު ތެދު ބަހުން ފާޅުކުރާ
اله "
އިޚުލާޞްތެރި ޚިޔާލަކަށެވެ. އެއީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު ޖަމީލެވެ.
އަޙްމަދު ސަލީމް
އެމްބެސެޑަރ އެޓް ލާޖް
ޞަފްޙާ | 77

"
ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަޞްރަޙުގައި ރާއްޖެ ފަދަ ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގެ
ފައިތިލަ ސާބިތުކޮށްލުމަށް ފަހިކޮށްދިން މުހިންމު މަސައްކަތްތަކުގައި
ދިވެހިރާއްޖެއިން ފުރިހަމައަށް ބައިވެރިވާން ފެށީ އެމަނިކުފާނުގެ ޚާރިޖީ
ވަޒީރުކަމުގައެވެ. ގިނަ ޤައުމުތަކަކާއެކު ރާއްޖެއިން ބާއްވަމުން އައި
ޑިޕްލޮމެޓިކް ގުޅުންތައް އެންމެ ރަނގަޅަށް ފެންނަން ފެށީ އެމަނިކުފާނުގެ
ޚާރިޖީ ވަޒީރު ކަމުގައެވެ. ބޭރު ދުނިޔެއަށް ދިވެހިރާއްޖެ ތަޢާރަފު ކޮށްދެއްވީ
އެމަނިކުފާނެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ މިދެކޭ ޒަމާނީ ތަރައްޤީއަށް ވާސިލުވުމަށާއި،
ތަރައްޤީގެ ލަނޑުދަނޑިތައް ހާސިލު ކުރުމަށްޓަކައި ރާއްޖެއަށް ބޭރުގެ އެހީ
ހޯއްދެވު މުގައި އެމަނިކުފާނު އަދާކުރެއްވި ދައުރު ދިވެހި ތާރީޚުގައި
ރަންއަކުރުން ފަވައިލެވޭނެއެވެ. އެއީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލެވެ."
ޑރ. ހާލާ ޙަމީދު
ސެކްރެޓަރީ، މަލްޓިލެޓަރަލް
ޞަފްޙާ | 78

އަޅުގަނޑުގެ މަދުރަސީ ޙަޔާތް ނިންމާލުމަށްފަހު ފުރަތަމަ ވަޒީފާ އަދާކުރަން
ފެށީ ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙު اله ޖަމީލްގެ ވަޒީރުކަމުގައެވެ.
އެ މަނިކުފާނުގެ އަރިހުގައި މަސައްކަތްކުރަން ފުރުސަތު ލިބުން އެއީ
އަޅުގަނޑަށް ލިބުނު ވަރަށްބޮޑު ފަޚުރަކާއި އުފަލެކެވެ. މަސައްކަތުގެ
އަޚްލާޤާއި މަސައްކަތަށް ކަމޭހިތައިގެ ން ފަރުވާތެރިކަމާއެކު ކަންކަންކުރުމަށް
އަޅުގަނޑަށް ލިބިފައިވާ ޤާބިލުކަމަކީ އެމަނިކުފާނު އަޅުއްވައި ދެއްވި
ބިންގަލުގެ ނަތީޖާ އެވެ. ހިތްޕުޅުހެޔޮ ސާދާ މިޒާޖެއްގެ ބޭފުޅެކެވެ. ހުރިހާ
ފަންތިއެއްގެ މުވައްޒަފުންނާ ވެސް މުޢާމަލާތު ކުރައްވާނީ ވަރަށް ޤަދަރާއި
އިޙްތިރާމާ އެކުގައެވެ. އެއީ، އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލެވެ.
ޢާއިޝަތު ޝާން ޝާކިރު
ޗްފީ އޮފް ޕްރޮޓޮކޯލް
ޞަފްޙާ | 79

މަދުރަސީ ދައުރު ނިމުމާއެކު، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒުގެ ވަޒީފާއަކާ
އަޅުގަނޑު ގުޅުނީ ދާއިރާއާ މުޅިން ބީރައްޓެއްސެއްގެ ގޮތުގައެވެ.
ނުތަނަވަ ސް ހިތަކާއިގެންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ވަޒީރާ ފުރަތަމަ ބައްދަލުވި
ވަގުތުން ފެށިގެން އުއްމީދުތަކެއް އާވެގެން، ހިތްވަރެއް ލިބިގެން ދިޔައެވެ.
އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުاله ޖަމީލު ފާހަގަ ކުރެވުނީ ވަރަށް ސާދާ މަޖާ މިޒާޖެއްގެ
ބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަބަދުވެސް ހުންނަވާނީ ހިނިތުންވުމެއްގައެވެ. ވަރަށް
ވަރުގަދަ ޝަ ޚްޞިއްޔަތެއްގެ ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މިނިސްޓްރީގެ
ވެރިންނާއި މުވައްޒަފުންގެ ލޯތްބާއި އިޙްތިރާމް ލިބިގެންވާ ބޭފުޅެއްގެ
ގޮތުގައެވެ. ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނަވާ ބޭފުޅެއްގެ ކިބައިގައި ހުރުމަށް
މުވައްޒަފުން އެދޭ ސިފަތައް ހުރި، މުވައްޒަފުން ފަޚުރުވެރިވާފަދަ
ޝަޚް ޞިއްޔަތެއް ހުރި، ހަރުދަނާ އުޞޫލުތަކެއް ގެންގުޅުއްވި ބޭފުޅެއްގެ
ގޮތުގައެވެ. މުވައްޒަފުން ބިނާކޮށް ކުރިއަށްނެރެ ދެއްވާ ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައެވެ.
އޭރުވެސް ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާގެ މުވައްޒަފުން ފެނިގެން ގޮސްފައި ވަނީ
ދައުލަތުގެ އެހެން މުއައްސަސާތަކާ ތަފާތު ، މަސައްކަތަށް ފަރުވާތެރި،
ފެންވަރު ރަނގަޅު ޓީމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މިނިސްޓްރީގެ މި ޢިމާރާތުގެ
މަސައްކަތް ފެށުމުގެ ފުރަތަމަ މަރުޙަ ލާއިން ފެށިގެން އެ މަނިކުފާނާ އެކު
މި ޕްރޮޖެކްޓްގައި މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑަށް ލިބުނެވެ.
ޒަމާނީ ފޮރިން ސަރވިސްއަކާއެކު، ދިވެހިވަންތަކަމެއް ދައްކުވައިދޭ "މޮޑަން
ބިލްޑިންގ" އެއްގައި ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާ ހިންގުމަށް އެމަނިކުފާނުގެ
އުއްމީދުތަކާއި ކުރިމަގުގެ ވިސްނުންފުޅުގެ ވާހަކަ މިހާރުވެސް އަޑުއިވޭ
ޞަފްޙާ | 80

ފަދައެވެ. އެއީ ދިވެހި ޚާރިޖިއްޔާގެ ކުލަގަދަ ބާނީއެވެ. އެއީ އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލެވެ.
ޢާއިޝަތު ޢަޒީމާ
ޗައިނާގައި ހުންނަވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަފީރު
ޞަފްޙާ | 81

1990 ގައި އަޅުގަނޑުގެ މަދުރަސީ ދައުރު ނިމުމުން ޕިޔޯނަކާއެކު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ފޮރިން މިނިސްޓްރީއަށް ފޮނުއްވި ދުވަހުން
ފެށިގެން އެމަނިކުފާނާއެކު މަސައްކަތް ކުރި ދުވަސްތަކުގައި އަޅުގަނޑަށް
ދެއްވާފައިވާ އިރުޝާދުތަކާއި ބެހެއްޓެވި ގާތްކަ މަކީ ހަނދާނުން
ފޮހެވިގެންދާނޭ ކަންކަމެއް ނޫނެވެ. އެމަނިކުފާނަކީ މޮޅު ކުރެހުންތެރިއެކެވެ.
ސަކަ މިޒާޖެއްގެ ވެރިއެކެވެ. އަބަދު ސަމާސާ ޖޯކު ވިދާޅުވެ ދެއްވައެވެ.
ނަމަވެސް، ރަސްމީ ކަންކަމުގައި ސީރިއަސްކޮށް ޢަމަލު ފުޅު ތައް ބަހައްޓަވައި،
އޮފީހުގެ ކުދިބޮޑު އެންމެނާ ވެސް ހިތްޕުޅުތިރިކަމާއެކު މުޚާޠަބު ކުރައްވައި
ބަސްފުޅު ވިދާޅުވެއެވެ. އަދި މުވައްޒަފުން ކުރިއެރުވުމަށް ގިނަގުނަ
ތަމްރީނުތަކެއް އޮފީހުގައި ހިންގެވިއެވެ. ބޭރުގެ އެހީ ހޯއްދަވައިގެން، މަތީ
ތަޢުލީމު ހާސި ލް ކުރުމަށް މުވައްޒަފުންނަށް ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށް
ދެއްވިއެވެ. އެއީ އަލްއުސްތާޛް ފަތުޙުهلا ޖަމީލެވެ.
އާމިނަތު ޝަބީނާ
އެކުވެރި ޢަރަބި ޢިމާރާތުގައި ހުންނަ ވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަފީރު
ޞަފްޙާ | 82

ސްކޫލު ދައުރު ނިންމުމަށްފަހު 1991ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން
އެފެއާޒުގައި ވަޒީފާ އަދާކުރަން ފެށި ދުވަހުން ފެށިގެން އަލްއުސްތާޛް
ފަތުޙުاله ޖަމީލުގެ ފަރާތްޕުޅުން އަޅުގަނޑަށް ގިނަ ކަންތައް ދަސްވިއެވެ.
ޒުވާން ޑިޕްލޮމޭޓެއްގެ ހައިސިއް ޔަތުން އެމަނިކުފާނުގެ އަރިހުގަ އި އަޅުގަނޑު
ބައިވެރިވި ދަތުރުތަކަކީ އެމަނިކުފާނުގެ ފަރާތްޕުޅުން ގިނަ ކަންކަން
ދަސްކުރަން ލިބުނު ފުރުސަތުތަކެކެވެ. ބައިނަލްއަޤްވާމީ ބައްދަލުވުންތަކުގައި
ބައިވެރިވާއިރު، ޢަމަލުތައް ބަހައްޓަންވީ ގޮތާއި ، މީހުންނާ މުޢާމަލާތު ކުރާނެ
ގޮތާއި، ވާހަކަ ދައްކާނެ ގޮތާއި ، ގުޅުން ބަހައްޓަން ޖެހޭނެ ގޮތް އެމަނިކުފާނު
ވިދާޅުވެ ދެއްވައެވެ. މިއަދު ވަޒީފާގެ މައިދާނުގައި އަޅުގަނޑަށް ލިބިފައިވާ
ކާމިޔާބީއަކީ، ޚާރިޖީ ދާއިރާގައި އެމަނިކުފާނު އަޅުގަނޑަށް ދަސްކޮށްދެއްވި
ކަންކަމުގެ ނަތީޖާއެވެ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އުސްތާޛެކެވެ. އެއީ އަލްއުސްތާޛް
اله
ފަތުޙު ޖަމީލެ ވެ.
އިބްރާހިމް ޝަހީބް
ސިންގަޕޫރުގައި ހުންނަވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަފީރު
ޞަފްޙާ | 83